

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวสรุปถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของข้าราชการต่างกลุ่มอายุ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการใน 5 ด้าน คือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูและข้าราชการพลเรือน ระดับ 1-6 สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร จำนวน 389 คน แบ่งตามกลุ่มอายุ 4 กลุ่มคือ

กลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี	จำนวน 24 คน
กลุ่มอายุ 28-38 ปี	จำนวน 117 คน
กลุ่มอายุ 39-49 ปี	จำนวน 182 คน
กลุ่มอายุ 50-60 ปี	จำนวน 66 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี และกลุ่มอายุ 28-38 ปี

ชุดที่ 2 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี

ชุดที่ 3 สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี

แบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ และเติมคำ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมของสังคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบและคำถามปลายเปิด จำนวน 7 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและใช้บริการทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 389 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส และระดับตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ สถานภาพด้านรายได้ และระยะเวลาที่รับราชการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

4.2 ข้อมูลตอนที่ 2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

4.3 ข้อมูลตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดสรุปในรูปของตารางเรียง ลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยแยกตามกลุ่มอายุทั้ง 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี จำนวน 24 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.5 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 66.7 มีสถานภาพเป็นโสด ร้อยละ 62.5 เป็นข้าราชการระดับ 3 ร้อยละ 75.0 มีรายได้โดยเฉลี่ย 4,250.83 บาท และมีระยะเวลาที่รับราชการเฉลี่ย 2.67 ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ปรากฏผลดังนี้

1. ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ระดับมากในข้อต่อไปนี้ คือ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ การจัดโครงการแข่งขันกีฬาประจำปี เพื่อส่งเสริมสุขภาพข้าราชการ โดยจัดภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงาน และการเชิญแพทย์มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ และโภชนาการที่เหมาะสมกับวัยให้ข้าราชการทั่วไปทราบ ส่วนข้อที่มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดบริการวารสารเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพและวารสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ และการจัดอบรมข้าราชการให้มีความรู้

เกี่ยวกับ เรื่องผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงิน ระดับมาก ในข้อต่อไปนี้เป็น การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ การจัดฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ เสริมประเภทต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ข้าราชการไว้ในหน่วยงาน และการจัดบริการเอกสารหรือคู่มือแนะนำวิธีการสะสมทรัพย์สินในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การฝากเงินกับธนาคาร การซื้อพันธบัตรรัฐบาล ไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้อที่มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การเชิญนักการธนาคาร นักธุรกิจมาให้ความรู้แก่ข้าราชการด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการวางแผนทางการเงิน และแนวทางที่จะทำให้เงินรายได้เกิดดอกผล เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ความต้องการอยู่ในระดับมาก

3. ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก ระดับมากทุกข้อ

4. ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัย ระดับมากทุกข้อ

5. ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านมีส่วนร่วมในสังคม ระดับมาก ในข้อต่อไปนี้เป็น การจัดอบรมข้าราชการเพื่อให้มีความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลวัยต่าง ๆ กระบวนการกลุ่มและจิตวิทยามนุษย์สัมพันธ์ การจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยมชมและศึกษาดูงานการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการ เกษียณอายุตามชมรมผู้สูงอายุหรือมูลนิธิต่าง ๆ และการจัดบริการเอกสารหรือหนังสือแนะนำเกี่ยวกับลักษณะและประเภทของกิจกรรมในสังคมและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้อที่มีความต้องการในระดับปานกลาง

ได้แก่ การเชิญข้าราชการ เกษียณอายุมาพูดคุยถึงผลดีที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในสังคมภายหลัง เกษียณอายุให้ข้าราชการทราบ และการจัดพิมพ์ชีวประวัติและผลงานด้านการทำกิจกรรมใน สังคมของข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อเผยแพร่แก่ข้าราชการทั่วไปทราบ เมื่อพิจารณาโดยรวม แล้ว ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ เตรียมตัว ก่อนเกษียณอายุราชการ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. หน่วยงาน เคยมีการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่ พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นว่าหน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัว ก่อนเกษียณอายุราชการ ร้อยละ 100.0

2. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรอยู่ในความ รับผิดชอบของงานใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นว่า ควรอยู่ในความ รับผิดชอบของงานบุคลากร ร้อยละ 37.5 งานกิจกรรมพิเศษ ร้อยละ 33.3 และงานแนะแนว ร้อยละ 29.2

3. งบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควร มาจากแหล่งใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นว่า ควรมาจากงบประมาณ แผ่นดิน ร้อยละ 62.5 มาจากเงินบำรุงการศึกษา ร้อยละ 29.2 มาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เงินสวัสดิการ ร้อยละ 8.3

4. ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุราชการกี่ปี พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นว่า ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุ ราชการ 5 ปี ร้อยละ 50.0 15 ปี ร้อยละ 29.2 อื่น ๆ เช่น มากกว่า 15 ปี ร้อยละ 12.5 และ 10 ปี ร้อยละ 8.3

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ราชการจากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด มีดังนี้

ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมกำลังใจแก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ เนื่องจากข้าราชการใกล้เกษียณอายุ มักคิดว่าตนเองไม่มีความสำคัญ ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมได้ ควรจัดโครงการส่งเสริมด้านที่อยู่อาศัย และด้านการเงิน และควรมีกิจกรรมติดตามสภาพความเป็นอยู่ของข้าราชการที่เกษียณอายุแล้ว

2. กลุ่มอายุ 28-38 ปี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 28-38 ปี จำนวน 117 คน ส่วนมากเป็นหญิง ร้อยละ 57.3 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 67.5 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 62.4 เป็นข้าราชการระดับ 4 ร้อยละ 41.0 มีรายได้โดยเฉลี่ย 6,320.43 บาท และมีระยะเวลารับราชการโดยเฉลี่ย 9.66 ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 28-38 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ปรากฏผลดังนี้

1. ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ในระดับมากทุกข้อ
2. ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงิน ระดับมาก ในข้อต่อไปนี้ คือ การจัดฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพเสริมประเภทต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ และการจัดบริการเอกสารหรือคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ข้าราชการไว้ในหน่วยงาน ส่วนข้อที่มีความต้องการระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือแนะนำวิธีการสะสมทรัพย์สินในรูปแบบ

ต่าง ๆ อาทิ การฝากเงินกับธนาคาร การซื้อพันธบัตรรัฐบาล ไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ และการเชิญข้าราชการ นักธุรกิจมาให้ความรู้แก่ข้าราชการด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการวางแผนทางการเงิน และแนวทางที่จะทำให้เงินรายได้เกิดดอกผล เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วความต้องการอยู่ในระดับมาก

3. ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก ระดับมากทุกข้อ

4. ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัย ระดับมากทุกข้อ

5. ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคมระดับมาก ในข้อต่อไปนี้ คือ การจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยม เยียนและศึกษาดูงานการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุตามชมรมผู้สูงอายุหรือมูลนิธิต่าง ๆ และการจัดอบรมข้าราชการ เพื่อให้มีความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลวัยต่าง ๆ กระบวนการกลุ่ม และจิตวิทยามนุษย์สัมพันธ์ ส่วนข้อที่มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดบริการเอกสารหรือหนังสือแนะนำ เกี่ยวกับลักษณะและประเภทของกิจกรรมในสังคมและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาพูดคุยถึงผลดีที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในสังคมภายหลังเกษียณอายุให้ข้าราชการทราบ และการจัดพิมพ์ชีวประวัติและผลงานด้านการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อเผยแพร่แก่ข้าราชการทั่วไปทราบ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. หน่วยงานเคยมีการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่ พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่า หน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ร้อยละ 100.0

2. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรอยู่ในความรับผิดชอบของงานใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่า ควรอยู่ในความรับผิดชอบของงานกิจกรรมพิเศษ ร้อยละ 35.0 งานบุคลากร ร้อยละ 34.2 งานแนะแนว ร้อยละ 22.2 และงานอื่น ๆ เช่น งานเฉพาะกิจ ร้อยละ 8.5

3. งบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ควรมาจากแหล่งใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่า ควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน ร้อยละ 56.4 มาจากเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงาน ร้อยละ 26.5 และมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เงินสวัสดิการ เงินบริจาค ร้อยละ 17.1

4. ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการกี่ปี พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่า ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ 10 ปี ร้อยละ 27.4 5 ปี ร้อยละ 26.5 15 ปี ร้อยละ 23.9 และอื่น ๆ เช่น ตั้งแต่เริ่มรับราชการ 30 ปี ร้อยละ 22.2

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการจากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด มีดังนี้

ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมงานอาชีพให้แก่ข้าราชการเพื่อใช้เป็นงานอดิเรกภายหลังเกษียณอายุราชการ ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ หรือชมรมข้าราชการบำนาญและส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ควรจัดโครงการให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุได้มีโอกาสพบปะกัน ร่วมประชุมสัมมนาด้วยกัน โดยเชิญข้าราชการที่เกษียณอายุแล้ว เป็นวิทยากร ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการสูงอายุ ควรลดภาระหน้าที่ของข้าราชการใกล้เกษียณอายุหรือให้หยุดพักราชการก่อนเกษียณอายุราชการ 1 ปี ควรเชิญข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้วมาร่วมกิจกรรมในหน่วยงานในบางโอกาส ควรจัดหาหนังสือหรือเอกสารให้ข้าราชการได้ศึกษาด้วยตนเองก่อนเกษียณอายุราชการ

3. กลุ่มอายุ 39-49 ปี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 39-49 ปี จำนวน 182 คน ส่วนมากเป็นชาย ร้อยละ 63.7 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าร้อยละ 70.9 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 84.1 เป็นข้าราชการระดับ 6 ร้อยละ 79.2 มีรายได้โดยเฉลี่ย 9,722.17 บาท และมีระยะเวลารับราชการโดยเฉลี่ย 19.65 ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 39-49 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ปรากฏว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ทั้ง 5 ด้าน ในระดับมากทุกข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ

เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. หน่วยงานเคยมีการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่ พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นว่า หน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ร้อยละ 100.0

2. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรอยู่ในความรับผิดชอบของงานใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นว่า ควรอยู่ในความรับผิดชอบของงานบุคลากร ร้อยละ 40.1 งานแนะแนว ร้อยละ 28.0 งานกิจกรรมพิเศษ ร้อยละ 24.7 และงานอื่น ๆ เช่น งานเฉพาะกิจ งานผู้สูงอายุ ร้อยละ 7.1

3. งบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรมาจากแหล่งใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นว่า ควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน ร้อยละ 57.7 มาจากเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงาน ร้อยละ 24.7 และมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เงินบริจาค เงินจากภาคเอกชน ร้อยละ 17.6

4. ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุราชการที่ปี พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นว่า ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุราชการ 15 ปี ร้อยละ 35.7 10 ปี ร้อยละ 32.4 อื่น ๆ เช่น 20 ปี ตลอดเวลา ร้อยละ 18.2 และ 5 ปี ร้อยละ 13.7

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ จากการรวบรวมจากคำถามปลายเปิด มีดังนี้

ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้ใกล้เกษียณอายุราชการ การจัดโปรแกรมเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรเน้นด้านเศรษฐกิจ และด้านงานอดิเรก ควรมีการจัดตั้งสมาคม ชมรมข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อเป็นหน่วยงานจัดกิจกรรมแก่ข้าราชการเกษียณอายุราชการ ควรจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่ข้าราชการเกษียณอายุ ควรพิจารณาจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญตกทอด หรือเงินชพค. (เงินช่วยเหลือเมื่อข้าราชการครูถึงแก่กรรม) ให้แก่ข้าราชการในวันเกษียณอายุครั้งหนึ่ง ควรจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อให้ข้าราชการยืมไปลงทุนในการประกอบอาชีพเสริม ควรจัดโครงการประกันชีวิตแก่ข้าราชการ ควรจัดประชุมสัมมนาข้าราชการก่อนเกษียณอายุราชการ เพื่อให้ข้าราชการได้มีโอกาสพบปะกันก่อนที่จะแยกย้ายกัน เกษียณอายุราชการ ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมได้สะดวกขึ้น ควรให้ข้าราชการได้หยุดพักราชการก่อนการเกษียณอายุราชการ 3 เดือน ควรจัดโครงการทัศนศึกษาแก่ข้าราชการก่อนเกษียณอายุราชการ 5-6 ปี

4. กลุ่มอายุ 50-60 ปี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 50-60 ปี จำนวน 66 คน ส่วนมากเป็นชาย ร้อยละ 69.7 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 83.3 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 87.9 ส่วนมากเป็นข้าราชการระดับ 6 ร้อยละ 89.4 มีรายได้โดยเฉลี่ย 11,840.60 บาท และมีระยะเวลารับราชการโดยเฉลี่ย 27.25 ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มอายุ 50-60 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ปรากฏผลดังนี้

1. ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ นอกนั้นความต้องการอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงิน ระดับมากทุกข้อ

3. ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก ระดับมากทุกข้อ

4. ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ด้านที่อยู่อาศัย ระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการปรับตัวในการใช้ชีวิตในบ้านของบุตรหลานหรือในสถานสงเคราะห์คนชราภายหลังเกษียณอายุราชการ นอกนั้นความต้องการอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมความต้องการอยู่ในระดับมาก

5. ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ในระดับมากทุกข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ

เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. หน่วยงานเคยมีการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่ พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่า หน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ร้อยละ 100.0

2. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรอยู่ในความรับผิดชอบของงานใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่า ควรอยู่ในความรับผิดชอบ

ของงานบุคลากร ร้อยละ 34.8 งานแนะแนว ร้อยละ 31.8 งานกิจกรรมพิเศษ ร้อยละ 28.9 และงานอื่น ๆ เช่น งานเฉพาะกิจ ร้อยละ 4.5

3. งบประมาณในการจัดโปรแกรมเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรมาจากแหล่งใด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่าควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน ร้อยละ 59.1 มาจากเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงาน ร้อยละ 30.3 และมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากผู้เข้าร่วมโครงการ จากภาคเอกชน ร้อยละ 10.6

4. ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการกี่ปีพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่า ข้าราชการควรมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ 10 ปี ร้อยละ 30.3 5 ปี ร้อยละ 28.8 อื่น ๆ เช่น 20 ปี ตลอดเวลา ร้อยละ 25.8 และ 15 ปี ร้อยละ 15.1

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ จากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด มีดังนี้

ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดทำเอกสารแนะแนวทางการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการเกษียณอายุ ควรจัดประชุมข้าราชการก่อนเกษียณอายุให้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกัน ควรจัดโปรแกรมทัศนศึกษาแก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ ควรลดภาระหน้าที่การงานแก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุหรือให้หยุดงานก่อนครบเกษียณอายุราชการ 3 เดือนถึง 1 ปี ควรพิจารณาให้เงินบำเหน็จบำนาญตกทอด แก่ข้าราชการในวันเกษียณอายุครั้งหนึ่งหรือทั้งหมด เพื่อให้ข้าราชการมีเงินทุนในการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นหรือนำไปประกอบอาชีพสำรองการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรจัดอย่างต่อเนื่องทุกปี ควรลดภาษีเงินได้แก่ข้าราชการบำนาญ ควรมีการจัดทำทำเนียบข้าราชการเกษียณอายุ ควรมีการจัดตั้งองค์กรสำหรับข้าราชการเกษียณอายุ เช่น มูลนิธิ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการต่างกลุ่มอายุ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยแยกตามกลุ่มอายุ ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในระดับมาก 4 ด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านงานอดิเรก ด้านร่างกายและจิตใจ และด้านการเงิน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในสังคมนั้น มีความต้องการในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นไปตามที่ พัชณี วรกวิน (2523) และ จรูญ ทองถาวร (2530) กล่าวไว้ว่า วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุประมาณ 18-40 ปี มักมีความสนใจเกี่ยวกับเครื่องหมายแสดงฐานะ เช่น บ้าน รถยนต์ ทรัพย์สินเงินทอง ต้องการที่จะสร้างหลักฐานให้แก่ตนเอง มีความสนใจในเรื่องของสินทนากการ งานอดิเรกต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ด้านการกีฬา ด้านศิลปะ และมีการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพร่างกาย และรูปร่างหน้าตามากขึ้น ส่วนความสนใจในด้านสังคมของบุคคลวัยนี้มักอยู่ในขอบเขตจำกัด ส่วนใหญ่คนวัยนี้มักใช้เวลาอยู่กับบ้าน มีความสุขกับชีวิตในครอบครัวมากกว่าช่วยเหลืองานสังคมนอกบ้าน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าข้าราชการกลุ่มที่อายุน้อย มีระยะเวลาอีกยาวนานกว่าจะเกษียณอายุราชการ จึงอาจจะยังไม่คำนึงถึงความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมภายหลังเกษียณอายุราชการมากนัก

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในระดับมาก แสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นความสำคัญของการเตรียมสิ่งต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนที่จะเกษียณอายุราชการ เพื่อจะได้ไม่ประสบกับปัญหาในภายหลังเกษียณอายุราชการ เช่น ปัญหาการไม่มีที่อยู่อาศัย หรือปัญหาทางการเงิน ซึ่งจากประสบการณ์ของข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว ก็ได้แนะนำให้ข้าราชการหันมาสนใจเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการตั้งแต่เริ่มรับราชการ เพราะถ้าชีวิตของคนเรามีการเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นเวลานาน เมื่อเกษียณอายุแล้วปัญหาต่าง ๆ จะลดน้อยลง (อัมพร มีสุข, 2534)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้านปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ระดับมาก ในรายการเกี่ยวกับการจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ การจัดโครงการแข่งขันกีฬาประจำปีเพื่อส่งเสริมสุขภาพข้าราชการ โดยจัดภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงาน การเชิญแพทย์มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดูแลสุขภาพร่างกาย จิตใจ และโภชนาการที่เหมาะสมกับวัยให้ข้าราชการทั่วไปทราบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุการทำงาน ที่ เกษม ดันติผลาชีวะ และ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2528) และ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลควรมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุการทำงานไว้ล่วงหน้า โดยมีการเตรียมรักษาสุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ และมีการเตรียมดูแลสุขภาพจิต ซึ่งหน่วยงานบางแห่งก็ได้มีการจัดโปรแกรมเหล่านี้ไว้ในหน่วยงาน ในลักษณะของการจัดสวัสดิการ เช่น กรมการปกครอง ได้จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ (นนท์, 2526) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้จัดให้มีชมรมกีฬา โดยมีการจัดแข่งขันกีฬาภายในหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอทุกปี (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, บรรณาธิการ, 2528) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนที่พบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรจัดให้มีศูนย์สันทนาการและส่งเสริมการเล่นกีฬาสำหรับข้าราชการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2528)

ส่วนรายการที่ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดบริการวารสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและวารสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ในหน่วยงานเพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ และการจัดอบรมข้าราชการให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะวัยผู้ใหญ่ตอนต้นมักสนใจในเรื่องของรูปร่างหน้าตา เครื่องแต่งกายเครื่องประดับ เครื่องหมายแสดงฐานะ เช่น บ้าน รถยนต์ มีความสนใจด้านกีฬา การออกกำลังกายต่าง ๆ (จรรยา ทองถาวร, 2530) จึงอาจทำให้ความสนใจในเรื่องผู้สูงอายุลดน้อยลงไปบ้าง

1.2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงิน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงินระดับมาก ในรายการเกี่ยวกับการจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ การจัดฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ เสริมประเภทต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือแนะนำวิธีการสะสมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การฝากเงินกับธนาคาร การซื้อพันธบัตรรัฐบาลไว้ในหน่วยงานเพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการที่จะสร้างฐานะให้แก่ตนเองให้มั่นคงก่อนที่จะเกษียณอายุราชการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Atchley (1981) ที่ได้เสนอแนะให้มีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุทั้งในระยะใกล้และระยะไกล ในระยะไกลควรเตรียมในเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจการเงินให้มาก ในสมัยก่อนมีการหักเงินเดือนข้าราชการไว้เป็นเงินสะสมเช่นกัน (กรมบัญชีกลาง, 2509) หากหน่วยงานจะดำเนินการจัดโครงการเงินสะสมก็จะ เป็นการดีสำหรับข้าราชการที่จะได้มีเงินจำนวนหนึ่งไว้ใช้จ่ายในคราวออกจากราชการหรือเกษียณอายุราชการ ในด้านความต้องการที่จะมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเสริมนั้น พิจารณาได้ว่าปัจจุบันภาวะค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้ข้าราชการส่วนหนึ่งเกิดภาวะรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ดังจะเห็นได้จากการสำรวจภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือน พบว่า ข้าราชการในกลุ่มระดับ 1-2 มีรายได้ที่พอ ๆ กับรายจ่าย ร้อยละ 44.4 และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ร้อยละ 41.6 ส่วนข้าราชการระดับ 3-5 มีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย ร้อยละ 38.6 และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ร้อยละ 34.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2532) ซึ่งภาวะดังกล่าวอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการโดยทั่วไปมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และเพื่อเป็นการเก็บสะสมไว้สำหรับตนเองและครอบครัวในอนาคต การส่งเสริมให้ข้าราชการมีอาชีพเสริมนอกจากจะเป็นการช่วยเพิ่มรายได้แล้ว ยังสามารถทำให้กลายเป็นอาชีพหลักภายหลังเกษียณอายุราชการได้อีกด้วย ดังที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530) กล่าวว่า บุคคลควรเตรียมหาอาชีพสำรองไว้รองรับภาวะการเกษียณอายุการทำงาน เพื่อไม่ให้เกิดเวลาว่างมากจนเกินไป และยังคงจะทำให้ข้าราชการเกษียณอายุมีรายได้อีกด้วย

สำหรับรายการที่ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการในระดับปานกลาง คือ การเชิฐนั้กการธนาคาร นักธุรกิจ มาให้ความรู้แก่ข้าราชการด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการวางแผนทางการเงิน และแนวทางที่จะทำให้เงินรายได้เกิดดอกผล ในส่วนนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุนของสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นไปอย่างแพร่หลาย ทั้งด้านหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ จึงอาจทำให้ความต้องการในรายการนี้น้อยลงไปบ้าง

1.3 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรกระดับมากทุกรายการ ได้แก่ การจัดฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาให้คำแนะนำ เกี่ยวกับวิธีการเตรียมตัวด้านงานอดิเรกก่อนและหลังการเกษียณอายุให้ข้าราชการทั่วไปทราบ การจัดบริการเอกสารแนะนำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ไว้ในหน่วยงานเพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ผลงานด้านงานอดิเรกของข้าราชการเกษียณอายุให้ข้าราชการทั่วไปทราบ และเห็นแนวทางการทำงานอดิเรกสำหรับตนเองในอนาคต และการจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำการทำงานอดิเรกแก่ข้าราชการ จากผลการวิจัยนี้แสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการที่จะเตรียมงานอดิเรกไว้สำหรับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Atchley (1981) ที่กล่าวว่า บุคคลควรมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุการทำงานตั้งแต่ในวัยหนุ่มสาวในเรื่องของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการจัดเตรียมงานอดิเรก หรือกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาวิชาการ การฝึกอบรมต่าง ๆ มักเปิดกว้างสำหรับคนหนุ่มสาวมากกว่าคนสูงอายุ และในวัยหนุ่มสาวมักชอบแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้บุคคลในวัยนี้มักมีความสนใจแคบลง เนื่องจากมีการตอบสนองได้มากขึ้นทำให้เกิดความสนใจเฉพาะสิ่งที่เคยสนใจมาแล้ว เมื่อมีความสนใจในงานอดิเรกชนิดใดก็จะมีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้และทักษะในเรื่องนั้นมากยิ่งขึ้น (พัชนี วรกริน, 2523)

1.4 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัย

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัยในระดับมากที่สุดทุกรายการ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับข้าราชการ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน การก่อสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การจัดบริการวารสารเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การเชิญผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ทำงานด้านที่อยู่อาศัยมาให้ความรู้แก่ข้าราชการ เกี่ยวกับการเลือกซื้อ การสร้างที่อยู่อาศัยและแนวโน้มสถานการณ์ของที่อยู่อาศัยในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางให้ข้าราชการได้จัดเตรียมที่อยู่อาศัย และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการคำนวณค่าใช้จ่ายในการสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยในปัจจุบันและในอนาคต

ที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลทุกคน การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองย่อมแสดงถึงความมีฐานะและความมั่นคงของตนเองและครอบครัว (จรรยา ทองถาวร, 2530) ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการที่จะให้จัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับข้าราชการ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการของรัฐที่มีความประสงค์จะช่วยให้ข้าราชการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองด้วยพิจารณาเห็นว่า เงิน เดือนและค่าตอบแทนที่รัฐจ่ายให้แก่ข้าราชการไม่ช่วยให้ข้าราชการหาซื้อบ้าน เป็นของตนเองได้ หลักการกำหนดอัตราเงิน เดือนมิได้คิดคำนึงถึงค่าใช้จ่าย เรื่องที่อยู่อาศัย ดังนั้น เงิน เดือนค่าตอบแทนที่ได้รับจึงเพียงพอแก่การดำรงชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2526) ราชการจึงมีแนวความคิดที่จะช่วยเหลือให้ข้าราชการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยการจัดตั้งกองทุนเคหะสงเคราะห์ เพื่อให้ข้าราชการกู้ยืมเพื่อซื้อหรือเช่าซื้อที่อยู่อาศัย โดยปรับเปลี่ยนงบประมาณค่าเช่าบ้านมาตั้ง เป็นกองทุนหมุนเวียนภายในวงเงินงบประมาณที่รัฐเคยจ่ายแต่ละปี และสนับสนุนให้ส่วนราชการต่าง ๆ จัดโครงการ

ช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยแก่ข้าราชการในสังกัดของคนตามความเหมาะสมและขีดความสามารถทางการเงิน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2529)

การจัดโครงการสนับสนุนช่วยเหลือให้ข้าราชการมีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเองก่อนที่จะเกษียณอายุราชการนั้น เป็นการเสริมความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ข้าราชการประการหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะไม่มีสิทธิ์ในการ เบิกค่าเช่าบ้าน หรือสิทธิ์ที่จะพักในบ้านพักของทางราชการอีกต่อไป ข้าราชการจึงจำเป็นต้องจัดเตรียมที่อยู่อาศัยไว้ล่วงหน้า (เชาวน์ ธีระกุล, 2526) ข้าราชการเมื่อเกษียณอายุราชการไปแล้วย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ หากได้พักอาศัยในบ้านของตนเองจะสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงภายหลังเกษียณอายุราชการได้ง่ายขึ้น (เชียรศรี วิวิธสิริ, 2527)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการที่จะให้จัดบริการเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน กฎหมายการก่อสร้าง และต้องการให้เชิญผู้แทนจากองค์กรภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องที่อยู่อาศัยมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้อ การสร้างที่อยู่อาศัย และแนวโน้มสถานการณ์ที่อยู่อาศัยในอนาคต ซึ่งอธิบายได้ว่า การตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งที่ข้าราชการจะต้องคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ เนื่องจากที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งที่มีความแพง ซึ่งบางคนสามารถหาซื้อได้เพียงครั้งเดียวในชีวิต ดังนั้นการตัดสินใจเลือกซื้อหรือปลูกสร้าง จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลประกอบอย่างถ่วงถ่วง

1.5 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคมในระดับมาก ในรายการเกี่ยวกับการจัดอบรมข้าราชการเพื่อให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลวัยต่าง ๆ กระบวนการกลุ่มและจิตวิทยามนุษย์สัมพันธ์ การจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยมเยียนและศึกษาดูงานการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุตามชมรมผู้สูงอายุหรือมูลนิธิต่าง ๆ และการจัดบริการเอกสารหรือหนังสือแนะนำ

เกี่ยวกับลักษณะและประเภทของกิจกรรมในสังคมและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่บุคคลใดจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมในสังคม จำเป็นจะต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีการศึกษาลักษณะกิจกรรมที่ตนเองจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ Leedy and Wynbrandt (1987) ได้เสนอแนะไว้ว่า การจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมนั้นให้เริ่มจากการศึกษารายการกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมที่ตนเองสนใจและคิดว่าจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องศึกษาวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะโดยการไปเยี่ยมชมจากเพื่อนร่วมงานว่ามีวิธีการอย่างไร จากนั้นจึงเข้าไปมีส่วนช่วยแต่เนิ่น ๆ เพื่อสร้างความเคยชิน ซึ่งต่อไปจะกลายเป็นแผนแผนสำหรับการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุการทำงานได้

สำหรับรายการที่ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาพูดคุยถึงผลดีที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในสังคมภายหลังเกษียณอายุราชการให้ข้าราชการทราบ และการจัดพิมพ์ชีวประวัติและผลงานด้านการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อเผยแพร่แก่ข้าราชการทั่วไปทราบ ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี อาจจะมองเห็นประโยชน์และเห็นแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามการเผยแพร่เกียรติคุณของข้าราชการเกษียณอายุก็ยังเป็นสิ่งที่หน่วยงานควรจะพิจารณาดำเนินการในโอกาสต่อไป ซึ่งจากการวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะให้มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของผู้เกษียณอายุ (ร้อยละ 63.9) การเผยแพร่เกียรติประวัติของผู้เกษียณอายุจะทำให้ข้าราชการโดยทั่วไปตระหนักในคุณค่าของการเป็นข้าราชการเกษียณอายุในอนาคต

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

1. หน่วยงาน เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี ให้ความคิดเห็นว่าหน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ (ร้อยละ 100) ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา สังข์สุวรรณ (2528) ที่พบว่า หน่วยงานไม่เคยจัดการให้ความรู้และแนะนำวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษียณอายุแก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ การที่หน่วยงานไม่ได้จัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการดังกล่าว อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังที่ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) กล่าวไว้ว่า หน่วยงานไม่ได้ถือเป็นภารกิจประการหนึ่งในการบริหารบุคคล หรืออาจเกิดขึ้นเนื่องจากผู้เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจหลักการ แนวทางและประโยชน์ที่จะได้รับอย่างแท้จริงในการจัดโปรแกรมนั้น ๆ นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการที่หน่วยงานไม่ทราบความต้องการของบุคลากรว่ามีความต้องการให้จัดกิจกรรมใด ๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือบ้าง

2. งานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นว่างานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการอันดับแรก คือ งานบุคลากร (ร้อยละ 37.6) รองลงมาคือ งานกิจกรรมพิเศษ (ร้อยละ 33.3) และงานแนะแนว (ร้อยละ 29.2) ซึ่งจากการวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ก็พบว่า ข้าราชการครุมีความคิดเห็นว่าเจ้าหน้าที่บุคลากรควรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนเกษียณอายุด้วยเช่นกัน เนื่องจากว่าเมื่อหน่วยงานใดมีข้าราชการที่จะเกษียณอายุราชการในปีใด เจ้าหน้าที่งานบุคลากรจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการที่จะเกษียณอายุ ซึ่งก็เป็นภารกิจหน้าที่ในการบริหารบุคคลที่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ คือ การสรรหาบุคลากร การอำนวยการรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการให้บุคลากรพ้นจากงาน (สมพงษ์ เกษมลิน, 2526)

3. แหล่งงบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน (ร้อยละ 62.5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี พิจารณาเห็นว่าการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรเป็นภารกิจของ

หน่วยงานหรือของรัฐที่พึงจัดให้แก่ข้าราชการ จึงควรที่จะจัดสรรงบประมาณแผ่นดินมาให้ดำเนินการ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Leedy and Wynbrandt (1987) ที่กล่าวว่า หน่วยงานควรถือเป็นงานหนึ่งหรือแผนกหนึ่งในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุให้แก่บุคลากร นอกจากนี้ อัมพร มีศุข (2528) ก็ได้กล่าวไว้เช่นกันว่าเป็นภารกิจของหน่วยงานในการจัดอบรมเตรียมเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการ ดังนั้น เมื่อเป็นภารกิจของหน่วยงานทางราชการจึงควรจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการ

4. ระยะเวลาที่ข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีความคิดเห็น ว่าข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ 5 ปี (ร้อยละ 50) รองลงมาได้แก่ 15 ปี (ร้อยละ 29.2) และ 10 ปี (ร้อยละ 8.3) ตามลำดับ จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี เห็นความสำคัญของการเตรียมตัวล่วงหน้าสำหรับการเกษียณอายุราชการ ไม่ว่าจะเป็น 5 ปี 10 ปี หรือ 15 ปีก็ตาม การเตรียมตัวไว้ล่วงหน้าเปรียบเสมือนกับการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุไว้ล่วงหน้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วิจิตร บุญโทตระ (2533) ที่กล่าวถึงการวางแผนการเกษียณอายุว่า ควรจะมีการวางแผนล่วงหน้าเป็นเวลานาน เช่น 10 ปี การวางแผนไว้ล่วงหน้ามีประโยชน์ต่อผู้เกษียณอายุ ดังนี้

1. ทำให้ค่อย ๆ คุ้นเคยกับแนวความคิดในการเกษียณอายุ
2. ทำให้มีเวลาวางแผนรัดกุมขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผน

ด้านการเงิน

และจากแนวความคิดของ Atchley (1981) ก็ได้เสนอแนะให้บุคคลมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการไว้ล่วงหน้าเป็นเวลานานเช่นกัน โดยเฉพาะการเตรียมตัวด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ การเงิน และด้านการใช้เวลาว่าง

5. จากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ โดยสรุปดังนี้

หน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมกำลังใจให้แก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ เนื่องจากข้าราชการใกล้เกษียณอายุมักคิดว่าตนเองไม่มีความสำคัญ ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมได้สะดวก และหน่วยงานควรมีโครงการติดตามสภาพความเป็นอยู่ของข้าราชการที่เกษียณอายุราชการไปแล้ว ทั้งด้าน เศรษฐกิจและด้านครอบครัว

จากผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวความคิดในการเตรียมตัวสำหรับเกษียณอายุของ Atchley (1981) ที่กล่าวว่า ในระยะใกล้เกษียณอายุ (Near phase) ควรที่จะต้องมีการเตรียมตัวด้านจิตใจให้มาก ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการใกล้เกษียณอายุมักมีความวิตกกังวลต่อการใช้ชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ เพราะการเกษียณอายุได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจแก่ผู้เกษียณอายุเป็นอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและรายได้ ซึ่งเป็นผลทำให้ข้าราชการเกษียณอายุคิดว่าศักยภาพของตนเองต่ำลง (บรรลุ ศิริพานิช, 2534) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าหากหน่วยงานสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ข้าราชการที่ใกล้เกษียณอายุก็จะช่วยทำให้ข้าราชการผ่อนคลายความวิตกกังวลได้ อาจจะทำในลักษณะที่ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ได้เสนอแนะไว้ว่า หน่วยงานควรจัดทำ group study ศึกษาปัญหาและให้ความช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ แก่ข้าราชการสูงอายุในหน่วยงาน

นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมได้ ก็เป็นวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยทำให้จิตใจของข้าราชการมีความสุขขึ้น เนื่องจากการพักอาศัยในบ้านของตนเองย่อมช่วยทำให้การปรับตัวภายหลังเกษียณอายุราชการง่ายขึ้น (เชียรศรี วิริธสิริ 2527)

การติดต่อดังสัมพันธ์กับข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว นับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่หน่วยงานไม่ควรละเลย จากงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ก็พบว่า ข้าราชการครุร้อยละ 61.5 เห็นด้วยที่หน่วยงานควรไปเยี่ยมเยียนข้าราชการเกษียณอายุเพื่อถามทุกข์สุขต่าง ๆ การที่หน่วยงานมีการติดต่อดังสัมพันธ์กับข้าราชการภายหลังเกษียณอายุราชการจะช่วยทำให้ข้าราชการเกษียณอายุเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น

2. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเงิน และด้านงานอดิเรก และมีความต้องการระดับปานกลางในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วมีความต้องการในระดับมาก ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าในช่วงนี้ยังอยู่ในช่วงของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นความต้องการส่วนใหญ่จึงมักมุ่งเน้นที่การตอบสนองต่อตนเอง เช่น มีความสนใจด้านรูปร่างหน้าตา มีความสนใจเกี่ยวกับเครื่องหมายแสดงถึงฐานะ อาชีพ บ้าน รถยนต์ มีความสนใจในเรื่องของสันตนาการงานอดิเรกต่าง ๆ ส่วนความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมยังมีไม่มาก มักชอบใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวมากกว่า (จรรยา ทองถาวร, 2530)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

2.1 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับคือ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ การเชิญแพทย์มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดูแลสุขภาพร่างกาย จิตใจ และโภชนาการที่เหมาะสมกับวัยให้ข้าราชการทั่วไปทราบ การจัดบริการวารสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและวารสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การจัดโครงการแข่งขันกีฬาประจำปีเพื่อส่งเสริมสุขภาพข้าราชการ โดยจัดภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานและการจัดอบรมข้าราชการให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการที่ พ.ลิตธิชน (2527) กล่าวไว้ว่า ควรให้มีการศึกษาวิชาวิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology) เพื่อให้รู้จักสภาพทั่วไปของผู้สูง

อายุจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับด้านสุขภาพ เช่น ด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย การงด บุหรี่ เป็นต้น

การจัดโปรแกรมด้านสุขภาพ เป็นสิ่งที่หน่วยงานควรจัดให้แก่พนักงาน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาสุขภาพเป็นสิ่งที่สืบเนื่อง หากบุคคลขาดการดูแลเอาใจใส่ต่อสุขภาพกาย และใจของตนเองในวัยหนุ่มสาวก็จะส่งผลให้สุขภาพในวัยสูงอายุเสื่อมโทรมเร็วขึ้น ในทาง ตรงกันข้ามหากบุคคลมีการดูแลสุขภาพที่ดีมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาวก็จะช่วยให้สุขภาพในวัยสูงอายุดี ตามไปด้วย (Atchley, 1981) การจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ หรือ การเชิญแพทย์มาให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ข้าราชการเป็นประจำ เป็นโปรแกรมหนึ่งที่จะช่วยให้ ข้าราชการเอาใจใส่ต่อสุขภาพตนเองมากขึ้น ดังเช่นที่ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) กล่าวไว้ว่า การเตรียมตัวอย่างหนึ่งสำหรับการเกษียณอายุราชการ คือ การเตรียมความพร้อมของ ร่างกาย โดยพยายามทำความเข้าใจกับพยาธิสภาพที่เกิดแก่ร่างกาย และควรพยายาม รักษาสุขภาพร่างกายให้ถูกวิธีโดยการตรวจร่างกายเป็นประจำ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ หากหน่วยงานสามารถจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ แก่บุคลากรของตนเองไว้ล่วงหน้าแล้วก็จะช่วยธำรงรักษาสุขภาพในวัยสูงอายุแก่บุคลากรเองด้วย

2.2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ราชการด้านการเงิน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงินระดับมาก ในรายการ เกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ เสริมประเภทต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ข้าราชการไว้ในหน่วยงาน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ภายหลังจากที่ข้าราชการเกษียณอายุแล้วจะกลายเป็นบุคคลที่ไม่มีอาชีพประจำอีกต่อไป โดยจะมี รายได้จากเงินบำนาญ ซึ่งส่วนมากเงินบำนาญจะน้อยกว่ารายได้ประจำที่เคยรับจาก เงินเดือน (ไมตรี ชุมชัย, 2529) การประกอบอาชีพเสริมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่ม รายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว บุคคลที่จะประกอบอาชีพเสริมสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่ในวัย

หนุ่มสาวหรือในวัยกลางคน เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วก็สามารถใช้อาชีพเสริมนั้นแทนอาชีพรับราชการได้ทันที ดังที่ ศรี เรือน แก้วกั้งวาล (2530) ได้แนะนำให้บุคคลมีการเตรียมตัวสำหรับ เกษียณอายุการทำงานโดยการจัด เตรียมอาชีพสำรองไว้อีกอาชีพหนึ่ง หน่วยงานจึงควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรอย่างกว้างขวาง ทั้งในลักษณะการฝึกอบรมหรือจัดพิมพ์เป็น เอกสารเผยแพร่ เพื่อช่วยให้ข้าราชการเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพเสริม

นอกจากการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีอาชีพเสริมแล้ว หน่วยงานยังควรที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีการสะสมทรัพย์ด้วยเช่นกัน ดังเช่นที่ประเทศญี่ปุ่นได้จัดให้มีโครงการสะสมทรัพย์โดยความร่วมมือของนายจ้าง หรือที่เรียกว่า Workers property Accumulation pension saving scheme ในลักษณะนี้เมื่อลูกจ้างออกจากงานหรือเกษียณอายุก็จะมีเงินก้อนจำนวนหนึ่งสามารถที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพอิสระของตนเองได้ (สมศรี กันธมาลา, 2528-2529)

2.3 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัด โปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรกระดับมากทุกรายการ คือ การจัดฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการตามที่สนใจ การจัดบริการเอกสารแนะนำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำการทำงานอดิเรกแก่ข้าราชการ การจัดทำหนังสือเผยแพร่ผลงานด้านงานอดิเรกของข้าราชการเกษียณอายุให้ข้าราชการทั่วไปทราบและ เห็นแนวทางการทำงานอดิเรกสำหรับตนเองในอนาคต และการเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเตรียมตัวด้านงานอดิเรกก่อนและหลังการเกษียณอายุให้ข้าราชการทั่วไปทราบ การที่ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรกในระดับมากนี้ จึง เป็นสิ่งที่หน่วยงานน่าจะจัดโปรแกรมดังกล่าว เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ ได้

โดยทฤษฎีแล้วงานอดิเรกมีมากมายหลายชนิด การที่บุคคลใดจะเลือกงานอดิเรกชนิดใดนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจ โอกาส ทักษะส่วนตัว สภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม และสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ การเริ่มต้นทำงานอดิเรกนั้นยิ่งเริ่มต้นเร็วเท่าไรก็ยิ่งเกิดผลดีแก่ผู้นั้น (วิชัย อิงพิณพงศ์, 2529)

เมื่องานอดิเรกมีหลากหลายชนิดบางคนจึงมีความสนใจงานอดิเรกชนิดใดชนิดหนึ่งแต่ยังขาดความรู้และทักษะที่จะทำงานอดิเรกนั้นได้ การจัดฝึกอบรมหรือการจัดบริการเอกสารแนะนำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการ จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานพึงจัดดำเนินการให้แก่บุคลากรเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะต่าง ๆ นอกจากนั้นหน่วยงานควรที่จะเผยแพร่ผลงานด้านงานอดิเรกของข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว ซึ่งนอกจากจะทำให้ข้าราชการปัจจุบันเห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการแล้ว ยังช่วยทำให้ข้าราชการเกษียณอายุรู้สึกภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นด้วย

การเริ่มต้นทำงานอดิเรกหากสามารถเริ่มต้นในวัยหนุ่มสาวก็จะช่วยให้การพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และโดยทั่วไปการฝึกอบรมทักษะการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ มักจะเปิดกว้างสำหรับคนวัยหนุ่มสาวมากกว่าวัยสูงอายุ (Atchley, 1981)

ภายหลังเกษียณอายุราชการนั้นบุคคลจะมีเวลาว่างมาก แต่ถ้าได้จัดเตรียมงานอดิเรกไว้เสียแต่เนิ่น ๆ ก็จะไม่เกิดการเสียสมดุลของชีวิต การมีงานอดิเรกจะช่วยให้จิตใจสบาย ร่างกายมีความเคลื่อนไหวช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หากทำไปนาน ๆ จนชำนาญก็อาจกลายเป็นอาชีพได้เช่นกัน (เชาวน์ ธีระกุล, 2526)

2.4 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัย

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัยในระดับมากทุกรายการ คือ การจัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับข้าราชการ การเชิญผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ทำงานด้านที่อยู่อาศัยมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการเลือกซื้อการสร้างที่อยู่อาศัยและแนว โน้มสถานการณ์ของที่อยู่อาศัยในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางให้

ข้าราชการได้จัดเตรียมที่อยู่อาศัย การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน การก่อสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การจัดบริการวารสารเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการคำนวณค่าใช้จ่ายในการสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยในปัจจุบันและในอนาคต

จากผลการวิจัยนี้ แสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการที่จะเตรียมตัวด้านที่อยู่อาศัยมาก ทั้งนี้ เนื่องจากว่าที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ข้าราชการทุกคนควรที่จะมีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเอง เพราะ เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะพักอยู่บ้านพักข้าราชการหรือเข้าบ้านตามสิทธิ์ของข้าราชการตลอดไปไม่ได้ การจัดหาที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้นข้าราชการจึงควรที่จะวางแผนไว้ล่วงหน้าเป็นเวลานาน หรือมีการจัดเตรียมตั้งแต่คอนต้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยภายหลังเกษียณอายุราชการด้วย (เชาวน์ ธีระกุล, 2526)

เนื่องจากที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้นหน่วยงานจึงควรจัดให้มีโครงการช่วยเหลือข้าราชการให้มีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเอง เช่น อาจจัดในลักษณะกองทุนเคหะสงเคราะห์ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, บรรณาธิการ, 2528) หรือการจัดสวัสดิการเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำสำหรับข้าราชการ (จักรภพ คั้งทีชะรักษ์ และ ธงชัย นิตินธรรม, 2524)

นอกจากนี้การให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและความรู้อื่น ๆ ก็เป็นสิ่งที่หน่วยงานพึงจัดให้แก่ข้าราชการของตน ทั้งนี้ เนื่องจากว่าการที่บุคคลจะปลูกสร้างที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการก่อสร้าง กฎหมายที่ดิน มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของทำเลการเจริญเติบโตของเมือง และสามารถประมาณการงบประมาณที่จะใช้ในการซื้อหรือปลูกสร้างที่อยู่อาศัยได้ หากข้าราชการมีความรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะสามารถจัดเตรียมที่อยู่อาศัยได้ตามความเหมาะสมกับสภาพของคน

Leedy and Wynbrandt (1987) ได้เสนอแนะในการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยหรือปลูกสร้างที่อยู่อาศัย คือ ควรคำนึงถึงลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มีความเหมาะสมกับงบประมาณมากเพียงใด มีความสะดวกในการคมนาคมติดต่อต่าง ๆ คำนึงถึงทำเลที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของเพื่อนบ้านด้วย

2.5 ความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคมระดับมากในรายการเกี่ยวกับ การจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยมเยียนและศึกษาดูงานการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุตามชมรมผู้สูงอายุหรือมูลนิธิต่าง ๆ และการจัดอบรมข้าราชการเพื่อให้มีความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลวัยต่าง ๆ กระบวนการกลุ่มและจิตวิทยามนุษย์สัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่ออธิบายได้ว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการที่จะ เห็นภาพลักษณะในการร่วมกิจกรรมในสังคมของข้าราชการ เกษียณอายุที่เป็นรูปธรรมมาก หน่วยงานจึงควรจัดนำข้าราชการไปศึกษาดูงานการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อให้ข้าราชการได้เห็นแนวทางสำหรับตนเองในอนาคต การจัดเตรียมข้าราชการ เพื่อให้สามารถไปมีส่วนร่วมในสังคมได้เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ข้าราชการจึงควรมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ นำประโยชน์จากความรู้ เหล่านี้ไปใช้ในการร่วมกิจกรรมในสังคม

สำหรับรายการที่ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดบริการเอกสารหรือหนังสือแนะนำเกี่ยวกับลักษณะและประเภทของกิจกรรมในสังคม และวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาพูดคุยถึงผลดีที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในสังคมภายหลังเกษียณอายุให้ข้าราชการทราบ และการจัดพิมพ์ชีวประวัติและผลงานด้านการทำกิจกรรมในสังคมของข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อเผยแพร่แก่ข้าราชการทั่วไปทราบ ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการต้องการที่จะรับทราบ เกี่ยวกับลักษณะและประเภทของ

กิจกรรมในสังคม ดังนั้นจึง เป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานที่จะจัดหาข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาให้ แก่ข้าราชการกิจกรรมในสังคมมีหลายประเภท ข้าราชการจึงควรทราบข้อมูลเพื่อ เป็นแนวทาง ในการตัดสินใจดังนี้

1. กิจกรรมการเมือง เช่น การสมัครรับเลือกตั้ง การสมัครเป็น สมาชิกพรรคการเมือง
2. กิจกรรมศาสนา เช่น การไปวัด การเป็นมรรคทายก
3. กิจกรรมหาความรู้เพิ่มเติม เช่น การศึกษาต่อเนื่อง การเข้า อบรมต่าง ๆ
4. กิจกรรมทางสังคม เช่น การร่วมงานเลี้ยง งานรื่นเริงต่าง ๆ
5. กิจกรรมศิลปะการฝีมือ เช่น การจัดดอกไม้ เย็บปักถักร้อย การแต่งโคลง กลอน
6. กิจกรรมกีฬา เช่น การเล่น การดู การเป็นผู้จัดกีฬา
7. กิจกรรมอาสาสมัครต่าง ๆ เช่น การเป็นลูกเสือชาวบ้าน การ เป็นสมาชิกชมรมอาสาสมัครต่าง ๆ (นิศา ชูโต, 2525)

หากข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมก็จะสามารถเลือกเข้าร่วม ได้ตามความเหมาะสม

การจัดพิมพ์ชีวประวัติเพื่อเผยแพร่ผลงานด้านการมีส่วนร่วมในสังคมของ ข้าราชการเกษียณอายุ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่หน่วยงานพึงจัดทำในลำดับต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้อนุชน รุ่นหลังได้ศึกษาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เกี่ยวกับการ จัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการ

1. หน่วยงาน เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการหรือไม่

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่าหน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการ (ร้อยละ 100) ซึ่ง อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ หลักการ และประโยชน์จากการจัด

โปรแกรมดังกล่าวก็เป็นได้ (สุรพันธ์ ลีมมณี, 2528) หากมีการสำรวจความต้องการหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการก็จะช่วยให้หน่วยงานเห็นแนวทางในการจัดได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. งานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่างานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการอันดับแรก ได้แก่ งานกิจกรรมพิเศษ (ร้อยละ 35.0) รองลงมา คือ งานบุคลากร (ร้อยละ 34.2) และงานแนะแนว (ร้อยละ 22.2) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการเป็นงานใหม่ที่หน่วยงานยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน ข้าราชการจึงให้ความคิดเห็นว่างานกิจกรรมพิเศษควรเป็นผู้รับผิดชอบ ตามลักษณะโครงสร้างการบริหารงานนั้นหากงานใดมีลักษณะพิเศษไม่สามารถรวมอยู่กับงานใดงานหนึ่งได้ ก็ให้จัดงานนั้นอยู่ในงานกิจกรรมพิเศษด้วย (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2532)

3. แหล่งงบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี ส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณควรมาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (ร้อยละ 56.4) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ข้าราชการในกลุ่มนี้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการทุกปี โดยมีบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงาน เมื่อมีการดำเนินงานในลักษณะประจำ เช่นนี้จึงควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐด้วย เช่นเดียวกับงานอื่น ๆ

4. ระยะเวลาที่ข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี เห็นว่าข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุราชการเป็นเวลา 10 ปี (ร้อยละ 27.4) 5 ปี (ร้อยละ 28.5) และ 15 ปี (ร้อยละ 23.9) ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการที่ วิจิตร นุญยโหตระ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลควรมีการเตรียมวางแผนการ

เกษียณอายุแต่เนิ่น ๆ เช่น 10 ปีก่อนเกษียณอายุราชการ ยิ่งมีการวางแผนและการเตรียมตัว ยาวนานเท่าไร ปัญหาและอุปสรรคจากการเกษียณอายุก็ลดน้อยลงไปมากเท่านั้น นอกจากนี้ Leedy and Wynbrandt (1987) ก็ได้แนะนำให้ผู้คคลมีการวางแผนการเกษียณอายุไว้ล่วงหน้า ซึ่งสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่เริ่มทำงานโดยได้เสนอแผนการเกษียณอายุไว้ดังนี้

อายุ	แผนการจัดกิจกรรม
30 - 40	กำหนด เป้าหมายของงานอาชีพให้ชัดเจน ตรวจสอบผลประโยชน์ที่ได้รับในรอบปี พัฒนากิจกรรมยามว่างงานอดิเรกต่าง ๆ คิดที่จะหาอาชีพที่สอง ถ้างานที่ทำอยู่ไม่น่าพึงพอใจ
40 - 50	สร้างความก้าวหน้าในงานอาชีพ ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการเกษียณอายุของหน่วยงาน ปรึกษารายละเอียดและเป้าหมายภายหลังเกษียณอายุการทำงานกับสามี ภรรยา หรือผู้ใกล้ชิดอื่น ๆ
50 - 60	เตรียมตัวเกษียณอายุอย่างจริงจังในทุก ๆ ด้าน ร่วมพัฒนาตนเองกับคณะที่ปรึกษาของหน่วยงาน ทบทวนอาชีพของตนเอง ประมาณหรือกำหนดระยะเวลาที่จะเกษียณอายุ
60 - 70	กำหนดวันเกษียณอายุอย่างแน่นอน ทบทวนงานที่ประสบผลสำเร็จ เกษียณอายุและดำเนินชีวิตตามแผนที่ได้วางไว้

Leedy and Wynbrandt กล่าวว่า บุคคลยิ่งเริ่มวางแผนการเกษียณอายุเร็วเท่าไรยิ่งเกิดผลดีมากเท่านั้น

5. จากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการโดยสรุปดังนี้ คือ

หน่วยงานควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมงานอาชีพให้แก่ข้าราชการ เพื่อใช้ เป็นงานอดิเรกภายหลังเกษียณอายุราชการ ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุหรือชมรมข้าราชการบำนาญ และส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น ทักษะศึกษา การบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานควรจัดโครงการประชุมสัมมนาข้าราชการก่อนเกษียณอายุราชการ ควรบรรจุโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการไว้ในแผนปฏิบัติการทุกปี ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมทั้งในด้านสุขภาพและส่งเสริมให้กำลังใจแก่ข้าราชการสูงอายุ ควรจัดกิจกรรมติดต่อสัมพันธ์กับข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว ลดภาระหน้าที่ของข้าราชการใกล้เกษียณอายุหรือให้หยุดพักราชการก่อนเกษียณอายุราชการ 1 ปี ควรเชิญข้าราชการเกษียณอายุที่มีความสามารถร่วมกิจกรรมในบางเวลา และควรจัดหาหนังสือหรือเอกสารให้ข้าราชการศึกษาด้วยตนเองก่อนเกษียณอายุราชการ

จากข้อเสนอแนะนี้จะเห็นได้ว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปี ให้ความสนใจต่อการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมาก จึงได้มีการเสนอแนะให้จัดโครงการเตรียมตัวเกษียณอายุราชการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี หากถือตามหลักการแล้ว การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของหน่วยงาน จะต้องจัดเป็นงานหนึ่งหรือแผนกหนึ่งในหน่วยงาน โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเกษียณอายุในหน่วยงาน และจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคลากรมีการเตรียมตัวที่ดี รวมทั้งให้ได้รับผลตอบแทนเมื่อเกษียณอายุ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพจิต การเตรียมทางานพิเศษ เป็นต้น (Leedy and Wynbrandt, 1987) หากหน่วยงานสามารถจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้เป็นงานปกติอย่างหนึ่งในสำนักงานแล้วก็จะเป็นการช่วยเหลือผู้เกษียณอายุได้เป็นอย่างดี

การลดภาระหน้าที่ของข้าราชการใกล้เกษียณอายุ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรให้แยกคนออกจากระบบงานปกติ ให้มีเวลาที่ยืดหยุ่นไปประกอบงานอดิเรกหรือกิจกรรมในสังคมตามที่ตนเองต้องการได้ บางหน่วยงานในต่างประเทศจึงจัดโครงการลดวันทำงานให้แก่พนักงานเหลือ 3 วันต่อสัปดาห์ ตลอดระยะเวลา 3-5 ปีก่อนเกษียณอายุ หรือทดลองให้หยุดงาน 3-6 เดือน เพื่อเตรียมตัวเกษียณอายุ (Leedy and Wynbrandt, 1987)

การที่หน่วยงานจัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้บุคลากรมีการเตรียมตัวที่ดีสำหรับเกษียณอายุไว้ล่วงหน้า จะเป็นส่วนช่วยให้บุคลากรเกิดความมั่นใจและลดความวิตกกังวลต่อการเกษียณอายุได้ การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจรวมทั้งการวางแผนงานที่ถูกต้องตามความเป็นจริงจะมีส่วนช่วยในการปรับตัวของบุคลากรในวัยเกษียณอายุ และจะทำให้บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการเกษียณอายุในช่วงที่ยังทำงานอยู่ด้วย (Atchley, 1976 อ้างถึงใน ศีรางค์ ทับสายทอง, 2530)

3. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับคือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม จากผลการวิจัยแสดงว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการให้หน่วยงานจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและหลักการการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ดังที่ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ได้เสนอแนะให้บุคคลมีการเตรียมตัวและเตรียมใจเพื่อการเกษียณอายุ มีการเตรียมพร้อมด้านร่างกายโดยการตรวจเช็คร่างกาย ออกกำลังกายอย่างเหมาะสม มีการเตรียมที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเอง ควรมีการเตรียมตัวด้านสังคม สร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น ๆ เตรียมทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายหลังเกษียณอายุ และควรมีการเตรียมฐานะการเงิน เช่น เตรียมเงินสำรองสำหรับตนเองและครอบครัวไว้ใช้ภายหลังเกษียณอายุ หน่วยงานก็ควรที่จะจัดโปรแกรมเพื่อให้บุคลากรได้เตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุ เช่น จัดอบรมผู้ที่จะเกษียณอายุให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ จัดหน่วยให้คำปรึกษาแนะนำให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่บุคลากร เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการวางแผนทางการเงิน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยแต่ละด้านปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจระดับมาก ทุกรายการ คือ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ การจัดโครงการประกัน สุขภาพข้าราชการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลที่มีอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป (วัยกลางคน) มักจะเริ่มมีความเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย เช่น ความเสื่อมถอยของเซลล์ผิวหนัง ความเสื่อม ของสายตา ความเสื่อมของระบบการได้ยิน กล้ามเนื้อเสื่อมถอยกำลังลง กระดูกเปราะบาง และหักง่าย ความสามารถในการใช้พลังงานต่าง ๆ ไม่คล่องตัว (เกษม คันดิผลาชีวะ และ กุลยา คันดิผลาชีวะ, 2528) ซึ่งการตรวจเช็คสุขภาพอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ทราบว่าปัจจุบัน สภาวะของสุขภาพของตนเองเป็นอย่างไร ในด้านการจัดโครงการประกันสุขภาพนั้นใน ต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดโครงการนี้ไว้โดยได้กำหนดแผนการประกัน สุขภาพไว้ 4 แผน คือ

1. แผนการประกันสุขภาพของรัฐบาล เปิดกว้างให้ข้าราชการทุกคน เป็นสมาชิก
2. แผนการประกันสุขภาพของหน่วยงาน เปิดให้ผู้ปฏิบัติงานใน หน่วยงานเป็นสมาชิก
3. การประกันสุขภาพส่วนบุคคล เป็นการกำหนดให้สมาชิกเข้ารับการ ตรวจจากแพทย์หรือสถานพยาบาลที่กำหนดไว้
4. การประกันสุขภาพกลุ่ม เป็นการประกันสุขภาพสมาชิกที่อยู่ในกลุ่ม เดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีโครงการประกันสุขภาพข้าราชการเกษียณอายุอีกด้วย โดย รัฐได้ให้ความช่วยเหลือข้าราชการเกษียณอายุให้เป็นสมาชิกการประกันสุขภาพ

สำหรับในประเทศฟิลิปปินส์ รัฐบาลบังคับให้ทุกคนประกันสุขภาพโดยพนักงาน และถูกจ้างจ่ายค่าเบี้ยประกันเพียงครั้งเดียว การให้ค่าตอบแทนโดยการประกันสุขภาพนั้นจะจ่าย ให้เมื่อเกิดการสูญเสียสมรรถภาพหรือไร้ความสามารถ ซึ่งมีทั้งการสูญเสียความสามารถชั่วคราว และการสูญเสียความสามารถถาวร การจ่ายค่าตอบแทนนี้จะจ่าย เป็น เงินก้อนสำหรับการสูญเสีย

ความสามารถชั่วคราว และจ่ายให้เป็นรายเดือนสำหรับการสูญเสียความสามารถถาวร นอกจากนี้
 นั้นยังจ่ายค่ายา ค่าอวัยวะเทียมสำหรับการบาดเจ็บ และการเจ็บป่วยด้วย (จักรภพ
 ตั้งที่ชะริษ และ ธงชัย นิตินธรรม, 2524) การที่ข้าราชการมีความต้องการให้จัดโครงการ
 ประกันสุขภาพก็อาจเนื่องมาจากต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในสุขภาพของตนเองด้วย
 เช่นกัน

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความ
 ต้องการเกี่ยวกับการเชิญแพทย์มาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและ
 สุขภาพจิตที่มักเกิดขึ้นในวัยกลางคนและวัยสูงอายุ พร้อมทั้งแนะนำการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันปัญหา
 ด้านสุขภาพ มีความต้องการให้จัดอบรมข้าราชการให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการและการ
 ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับโรคและวัยของบุคคล และมีความต้องการให้จัดบริการเอกสาร
 หรือคู่มือ หรือวิดีโอเทปเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจในวัยกลางคนและวัยสูง
 อายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในวัยนี้เป็นวัยที่
 ร่างกายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม บุคคลจึงให้ความสนใจในด้านสุขภาพมากขึ้น การให้
 การดูแลสุขภาพส่วนตัวทำได้โดย การรับประทานอาหารอย่างถูกต้อง การพักผ่อนหลับนอน
 การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีสุขภาพจิตที่ดี และระมัดระวังอุบัติเหตุ (สุชาติ โสมประยูร,
 2528) ส่วนหน่วยงานนั้นควรถือเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องดูแลสุขภาพของบุคลากร
 ในหน่วยงาน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุคลากรมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เช่น การจัดให้มีการตรวจ
 ร่างกายประจำปี การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่บุคลากรในหน่วยงานในลักษณะต่าง ๆ
 (สำราญ ถาวรยศม์, 2531) การที่บุคคลจะมีสุขภาพดีในวัยหลังเกษียณอายุนั้น จะต้องมีการ
 ดูแลรักษาสุขภาพที่ดีมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาว จนเข้าสู่วัยกลางคน และวัยสูงอายุ (Atchley, 1981)
 ดังนั้นหากหน่วยงานได้มีการจัดโปรแกรมด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจแก่ข้าราชการแล้ว จะช่วย
 ให้ข้าราชการธำรงรักษาสุขภาพที่ดีต่อไปภายหลังจากเกษียณอายุราชการได้

3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ
 ราชการด้านการเงิน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงินระดับมากทุกรายการ คือ การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการที่จะเก็บสะสมทรัพย์ไว้สำหรับตนเองในอนาคตเพื่อความมั่นคงทางด้านการเงิน การจัดโครงการเงินสะสม เป็นโปรแกรมหนึ่งที่หน่วยงานพึงจัดดำเนินการ เพื่อให้ข้าราชการได้มี โอกาสเก็บออมทรัพย์บางส่วนไว้เป็นค่าใช้จ่ายภายหลังเกษียณอายุ ในประเทศญี่ปุ่นรัฐบาลมี โครงการที่เรียกว่า โครงการส่งเสริมให้ลูกจ้างสะสมทรัพย์ โดยความร่วมมือของนายจ้าง (Workers property Accumulation pension saving scheme) เป็นการสะสม ทรัพย์ไว้สำหรับ เมื่อออกจากงานหรือเกษียณอายุงาน (สมศรี กันธมาลา, 2528-2529)

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการ ระดับมากในรายการเกี่ยวกับการจัดโครงการให้ข้าราชการได้ศึกษาดูงานการประกอบอาชีพ เสริมของข้าราชการในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน เพื่อให้เห็นช่องทางในการประกอบ อาชีพเสริมสำหรับตนเอง การจัดบริการวิดิโอเทปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมของ ข้าราชการทั่วไปไว้ในหน่วยงานให้ข้าราชการได้รับชมหรือยืมไปที่บ้าน จากผลการวิจัยนี้ แสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี ให้ความสนใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมเป็น อย่างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากในสภาวะปัจจุบันรายได้ของข้าราชการซึ่งส่วนใหญ่มาจากเงินเดือน มักจะพอดีกับรายจ่าย หรือบางส่วนอาจไม่เพียงพอกับรายจ่าย จากการสำรวจของสำนักงาน สถิติแห่งชาติ (2532) พบว่าข้าราชการทุกระดับ (ระดับ 1-11) ที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีเพียงร้อยละ 24.9 มีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย ร้อยละ 40.0 และมีรายได้ไม่พอกับ รายจ่าย ร้อยละ 35.1 ข้าราชการในปัจจุบันจึงหันมาประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ กับตนเองด้วยส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นอาชีพสำรองภายหลังเกษียณอายุราชการ หรือลาออกจากราชการได้อีกด้วย มีผู้กล่าวถึงการประกอบอาชีพเสริมของข้าราชการโดยเฉพาะ ข้าราชการครูว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำโดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจบีบรัดตัวเช่นนี้ รายได้ จากเงินเดือนประจำมีไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเฉพาะผู้ที่มีครอบครัวยังต้องหารายได้เพิ่ม (ชาตวิทย์ เกษตรศิริ, 2534) การที่คิดจะประกอบอาชีพเสริมใด ๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ พอสมควร หากหน่วยงานสามารถที่จะจัดการให้ความรู้แก่ข้าราชการ ในลักษณะใดก็ตามก็จะช่วยให้ข้าราชการ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพเสริมได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการมีความต้องการให้จัดประชุมสัมมนาข้าราชการ เพื่อให้มีความรู้และความตระหนักในการเตรียมตัวด้านการเงินก่อนเกษียณอายุราชการ และการเชิญนักการธนาคาร นักธุรกิจมาให้ความรู้แก่ข้าราชการด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการวางแผนทางการเงิน และแนวทางที่จะทำให้เงินรายได้เกิดดอกผล จากผลการวิจัยนี้แสดงว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นความสำคัญของการวางแผนทางการเงิน การเงินไว้ล่วงหน้า เนื่องจากเงิน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการมีความสะดวกสบาย การประสบปัญหาทางเศรษฐกิจที่มักเกิดขึ้นได้กับผู้เกษียณอายุแล้วนั้น มักเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ประการแรกเกิดจากการขาดการวางแผนที่ดี ประการที่สองเกิดจากการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายภายหลังเกษียณอายุ ดังนั้นการวางแผนทางการเงินก่อนเกษียณอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้วางแผนล่วงหน้าไว้เป็นเวลานาน เช่น 10-15 ปี ก็จะทำให้แผนนั้นรัดกุมยิ่งขึ้น แผนที่วางไว้นั้นจะต้องมีสมมติฐานที่เป็นไปได้ในแง่การปฏิบัติและควรยืดหยุ่นได้ (วิจิตร บุญโทตระ, 2533) หากข้าราชการได้รับความรู้เกี่ยวกับด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการวางแผนทางการเงินที่ดีก็จะทำให้รู้จักการวางแผนทางการเงินสำหรับตนเองภายหลังเกษียณอายุราชการ

3.3 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรก

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ด้านงานอดิเรกในระดับมากที่สุด รายการ คือ การจัดประชุมสัมมนาข้าราชการที่มีงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ให้มีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การทำงานอดิเรกซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า งานอดิเรกมีมากมายหลายชนิดบุคคลสามารถเลือกงานอดิเรกได้ตามความชอบ ความถนัดของตน แต่ผู้ที่มีงานอดิเรกชนิดเดียวกันมักจะติดต่อสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดมิตรภาพและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันจะช่วยสร้างชีวิตให้มีคุณค่าอยู่เสมอ (วิชัย อิงทิณิจพงศ์, 2529)

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการมากเกี่ยวกับการจัดบริการวิดีโอเทปแนะนำวิธีการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ไว้ให้ข้าราชการได้รับชมในหน่วยงานหรือยืมไปที่บ้าน การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับงานอดิเรกและ

ประโยชน์ของงานอดิเรกไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ซึ่งอาจเป็น เพราะว่างานอดิเรกมีหลายชนิด การที่บุคคลจะเลือกงานใดเป็นงานอดิเรกนั้นนอกจากจะต้อง ขึ้นอยู่กับความชอบ ความสนใจส่วนตัวแล้ว ยังควรจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรก แต่ละชนิดที่ตนของสนใจด้วย เนื่องจากงานอดิเรกบางชนิดจะต้องใช้ความสามารถและทักษะ สูงพอสมควร (วิชัย อิงพิณิจพงศ์, 2529) หากหน่วยงานได้จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการก็จะช่วยให้ข้าราชการหันมาสนใจงานอดิเรก มากขึ้น และมองเห็นแนวทางการทำงานอดิเรกสำหรับตนเองได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความ ต้องการระดับมาก เกี่ยวกับการจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยมชมการทำงานอดิเรกของ ข้าราชการเกษียณอายุที่บ้านหรือตามชมรมสโมสรต่าง ๆ และการจัดแสดงผลงานด้านงานอดิเรก ของข้าราชการเกษียณอายุเผยแพร่แก่ข้าราชการทั่วไปทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงาน อดิเรกแก่ข้าราชการ อธิบายได้ว่าการจัดโครงการให้ข้าราชการได้เยี่ยมชมการทำงานอดิเรก ของข้าราชการที่เกษียณอายุแล้วนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างข้าราชการ เกษียณอายุและข้าราชการที่ยังปฏิบัติงานอยู่ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นแล้ว ยังจะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ทั้งข้าราชการและผู้เกษียณอายุด้วย คือ ข้าราชการจะได้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตภายหลัง เกษียณอายุราชการซึ่งอาจจะนำมาปรับ เป็นแนวทางของตนเองต่อไปข้างหน้า สำหรับผู้เกษียณ อายุจะได้ประโยชน์ทางด้านจิตใจทำให้มองเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นซึ่ง Jucius (1971) ได้กล่าวไว้ว่า ภายหลังจากการที่ข้าราชการได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว หน่วยงานควรมีการ คิดต่อสัมพันธ์กับข้าราชการดังกล่าว ซึ่งอาจจะโดยการไปเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือเชิญมาที่หน่วยงาน เป็นครั้งคราวก็ได้

3.4 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการ ด้านที่อยู่อาศัย

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัยระดับมากทุก

รายการ คือ การจัดตั้งกองทุนเงินสะสม เพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับข้าราชการ การจัดสวัสดิการเงินกู้ เพื่อที่อยู่อาศัยแก่ข้าราชการในอัตราดอกเบี้ยต่ำและผ่อนชำระระยะยาว การติดต่อประสานงาน กับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เพื่อให้บริการด้านเอกสาร คำแนะนำในการซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย ราคาวัสดุก่อสร้างและอื่น ๆ แก่ข้าราชการ ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของบุคคล เมื่อบุคคลมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จะเกิดความมั่นใจในระดับหนึ่งภายหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งก็สอดคล้องกับการสำรวจความต้องการของกลุ่มบุคคลในภาคราชการและธุรกิจเอกชน ใน พ.ศ.2527 (สำราญถาวรายุศม์, 2531) พบว่า ความต้องการอันดับแรกคือเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยอาจกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดหาสถานที่พัก การจัดสรรที่ดินในราคาถูกและผ่อนชำระระยะยาว รวมทั้งการให้กู้ยืมเงินเพื่อการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดหาแหล่งเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และจากการสำรวจความคิดเห็นของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2528) ก็พบว่า ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า รัฐควรปลุกย้านให้ข้าราชการผ่อนทั้งในราคาถูกหรือจัดสวัสดิการเช่าซื้อในราคาถูก หรือให้กู้ยืมเงินเพื่อนำมาปลูกสร้างที่อยู่อาศัย

ในต่างประเทศเช่น ประเทศไต้หวัน รัฐจะจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัยสำหรับข้าราชการซึ่งทำงานมาไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีครอบครัวแล้ว รัฐจะให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้ข้าราชการสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยโดยแยกเป็นข้าราชการชั้นสูง ข้าราชการชั้นกลาง และข้าราชการชั้นต้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือให้ข้าราชการได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (จักรภพตั้งทิฆะรักษ์ และ ธงชัย นิติธรรม, 2524)

การที่บุคคลจะสร้างหรือซื้อที่อยู่อาศัยก็ควรที่จะมีความรู้หรือได้รับคำแนะนำอย่างถูกต้องในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย ดังนั้นหน่วยงานจึงควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานติดต่อกับองค์การธุรกิจเอกชนหรือรัฐ เพื่อให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่ข้าราชการในการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยโดยทั่วไปแล้วก็ควรที่จะคำนึงถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย งบประมาณในการใช้จ่าย ความสะดวกต่อเส้นทางคมนาคม ลักษณะทำเลที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ (Leedy and Wnybrandt,

1987) แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญที่ข้าราชการควรคำนึงถึงคือ เมื่อถึงวาระเกษียณอายุราชการแล้ว จะไปอยู่ที่ใดก็ควรที่จะวางแผนการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยไว้ล่วงหน้า (เชาวน์ ธีระกุล, 2526)

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการระดับมากในเรื่องเกี่ยวกับการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ และการจัดบริการวิดีโอเทปเกี่ยวกับวิธีการจัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสมกับวัยสูงอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ถ้าข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุก็น่าจะมีการจัดเตรียมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมด้วย บ้านที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุนั้น ควรเป็นบ้านชั้นเดียว ขนาดย่อม ๆ มีความเป็นอิสระเป็นสัดส่วน มีบริเวณให้ออกกำลังกายพอสมควร พื้นบ้าน พื้นห้องน้ำ ควรใช้วัสดุกันลื่นและมีราว เกาะยึด มีการจัดเก็บเครื่องใช้อย่างเป็นระเบียบ และควรมีการติดตั้งโทรศัพท์ไว้ในบ้าน (ยง พิทยานิยม, 2532 และ ทองใบ หงษ์เวียงจันทร์, 2532)

3.5 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคมในระดับมากทุกรายการ คือ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาร่วมทำงานกับข้าราชการในบางโอกาสเพื่อเป็นตัวอย่างให้ข้าราชการได้ศึกษาวิธีการดำรงชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ที่พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะให้เชิญข้าราชการเกษียณอายุมาปฏิบัติงานพิเศษ เป็นบางเวลาตามความสามารถและความสมัครใจ (ร้อยละ 61.3) หากหน่วยงานได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้เกษียณอายุอยู่ตลอดเวลา เช่น การเชิญมาเป็นกรรมการ ที่ปรึกษาโครงการต่าง ๆ จะเป็นตัวอย่างให้ข้าราชการที่ยังปฏิบัติงานอยู่ได้ศึกษาเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตได้

ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการให้จัดบริการหนังสือหรือคู่มือเกี่ยวกับการเตรียมตัวสำหรับเกษียณอายุราชการไว้ในหน่วยงาน ให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ แสดงว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมาก หน่วยงานจึงควรจัดเตรียมเอกสารเพื่อให้ข้อมูลแก่ข้าราชการ การที่หน่วยงานจัดเตรียมหนังสือ เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมตัวสำหรับเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการนั้น จะช่วยให้ข้าราชการ เห็นแนวทางสำหรับตนเองมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความต้องการให้หน่วยงานจัดโครงการให้ข้าราชการได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับข้าราชการเกษียณอายุหรือร่วมกับสมาคมมูลนิธิต่าง ๆ ต้องการให้จัดบริการเอกสารแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมในสังคมที่ข้าราชการสามารถ เข้าร่วมได้ทั้งในระหว่างรับราชการหรือภายหลังเกษียณอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ และต้องการให้จัดทำทำเนียบข้าราชการเกษียณอายุและกิจกรรมทางสังคมที่ผู้เกษียณอายุได้ดำเนินการและนำเสนอเผยแพร่แก่ข้าราชการเพื่อเป็นแนวทางในการร่วมกิจกรรมสังคมในโอกาสต่อไป อธิบายได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมนั้นหากสามารถ เข้าร่วมได้ในระหว่างรับราชการก็จะทำให้เกิดความเคยชินและกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการได้ (Leedy and Wynbrandt, 1987) หน่วยงานจึงควรจัดให้ข้าราชการมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมตามโอกาสต่าง ๆ สำหรับการจัดทำทำเนียบเกี่ยวกับข้าราชการเกษียณอายุนั้น สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ได้อธิบายไว้ว่า หน่วยงานควรจัดทำทำเนียบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทำเนียบชมรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความเป็นไปและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้กำลังจะเกษียณอายุเลือกเข้าเป็นสมาชิก และเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ที่พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะจัดให้มีการจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้เกษียณอายุและพิมพ์ลงในหนังสือคู่มือครู คู่มือนักเรียน เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน (ร้อยละ 52.6)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

1. หน่วยงาน เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี ให้ความคิดเห็นว่า หน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ (ร้อยละ 100) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงหลักการ แนวทาง และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างแท้จริงจากการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ (สุรพันธ์ ลิ้มมณี, 2528)

2. งานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี ให้ความคิดเห็นว่า งานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ได้แก่ งานบุคลากร (ร้อยละ 40.1) งานแนะแนว (ร้อยละ 28.0) งานกิจกรรมพิเศษ (ร้อยละ 24.7) และงานอื่น ๆ (ร้อยละ 7.1) ซึ่งอธิบายได้ว่างานบุคลากรเป็นงานที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสรรหาการคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษามูลค่า และ การให้บุคลากรพ้นจากงาน (สมพงษ์ เกษมลิน, 2526) ข้าราชการจึงเห็นว่าควรเป็นงานบุคลากร ส่วนงานอื่น ๆ นั้นล้วนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้วยทั้งสิ้น ซึ่งบางหน่วยงานอาจยึดหยุ่นให้งานแนะแนวหรืองานกิจกรรมพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบได้

3. แหล่งงบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีความคิดเห็นว่า งบประมาณที่ใช้จัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน (ร้อยละ 57.7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าราชการส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มีความต้องการให้รัฐ รับผิดชอบการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่บุคลากรของรัฐ โดยให้

การสนับสนุนในด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศิราภรณ์ ทัตสายทอง (2530) ที่กล่าวว่า หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนควรจัดโปรแกรมการเตรียมตัว ก่อนเกษียณอายุการทำงานให้แก่บุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ โดยแท้จริงแล้วหน่วยงานจะจัด กิจกรรมใด ๆ ได้จะต้องมีงบประมาณสนับสนุนหรือสรรหางบประมาณดำเนินการก่อนจึงจะ จัดกิจกรรมได้

4. ระยะเวลาที่ข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี เห็นว่าข้าราชการ ควรมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการเป็นเวลา 15 ปี (ร้อยละ 35.7) 10 ปี (ร้อยละ 32.4) และ 5 ปี (ร้อยละ 13.7) แสดงว่าข้าราชการเห็นความสำคัญของการเตรียมตัว ก่อนเกษียณอายุราชการไว้ล่วงหน้าซึ่งอาจจะเป็น 10 ปี หรือ 15 ปี ก็ตาม ตามแนวความคิด ของ Leedy and Wynbrandt (1987) ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลที่เริ่มมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ยิ่งเร็วเท่าไรก็ยิ่งเกิดผลดีมากเท่านั้น (Earlier is better) และกล่าวว่านักวางแผนบาง คนแนะนำให้มีการเตรียมตัวตั้งแต่เริ่มทำงาน แต่ไม่ว่าจะอยู่ช่วงใดของชีวิตการทำงาน บุคคล ควรจะต้องมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุไว้เสมอ

5. จากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ โดย สรุปดังนี้

หน่วยงานควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้ใกล้เกษียณอายุราชการ โดยส่งเสริมให้ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และเห็นความสำคัญของตนเอง การจัด โปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการควรเน้นด้านเศรษฐกิจและงานอดิเรกให้มาก ควรมีการจัดตั้งสมาคม ชมรมข้าราชการเกษียณอายุ เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่จัดกิจกรรม เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุแก่ข้าราชการทุกประเภท ควรมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่ ข้าราชการเกษียณอายุซึ่งกองทุนนี้ข้าราชการสามารถยืมไปใช้ในการประกอบอาชีพเสริมได้

รัฐควรพิจารณาจ่ายเงินบำเหน็จตกทอดแก่ข้าราชการครึ่งหนึ่งในวันเกษียณอายุราชการ ควรมีการจัดโครงการประกันชีวิตแก่ข้าราชการ ควรมีการจัดประชุมสัมมนาข้าราชการก่อนเกษียณอายุราชการ ควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมได้ ควรเชิญข้าราชการที่เกษียณอายุราชการไปแล้วมาเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่วิทยากรในหน่วยงาน และควรให้ข้าราชการได้หยุดงานก่อนเกษียณอายุราชการเป็นเวลา 3 เดือน

จากข้อเสนอแนะนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ที่เสนอแนะไว้ว่า หน่วยงานแต่ละแห่งควรมีการกระตุ้นให้ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุตระหนักในเรื่องการเตรียมตัวสำหรับเกษียณอายุ และอาจให้การฝึกอบรมแก่ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ หรือจัดหน่วยให้คำปรึกษาแนะนำความรู้ต่าง ๆ ตามที่ผู้กำลังจะเกษียณอายุต้องการ สำหรับในเรื่องการประกันชีวิตนั้น รัฐควรพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกันชีวิตมาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกันการชราภาพและทุพพลภาพ หรือการประกันชีวิตผู้สูงอายุ จะทำให้ข้าราชการเกิดความมั่นคงในชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ

ในด้านการหยุดงานก่อนครบวาระเกษียณอายุนั้นในต่างประเทศจัดโปรแกรมลักษณะนี้กันมาก ดังเช่น บริษัท Palaroid corporation ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดให้คนที่ใกล้เกษียณอายุสามารถลาพักได้ 3 เดือน โดยได้รับผลตอบแทนเต็มที่ หากบุคคลได้พบว่าการเกษียณอายุไม่เหมาะสมกับตนเองก็สามารถกลับมาทำงานได้อีกจนถึงวัยเกษียณอายุ ในวิธีการนี้พบว่าบุคคลจำนวนหนึ่งได้เกษียณอายุอย่างถาวร และอีกส่วนหนึ่งได้กลับเข้ามาทำงานอีก คนที่เกษียณอายุอย่างถาวรกล่าวว่า จะต้องมีกิจกรรมอื่น ๆ ทำเพื่อชดเชยการทำงาน เช่น กิจกรรมในสังคมหรืองานอดิเรกการเกษียณอายุจึงจะมีความสุข (Clendinen, 1983 อ้างถึงใน ศิรางค์ ทับสายทอง, 2530)

ข้อเสนอแนะที่ข้าราชการกลุ่มอายุ 39-49 ปี ได้เสนอแนะมานี้หากหน่วยงานนำไปพิจารณาจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการในองค์กรก็จะเกิดประโยชน์ต่อข้าราชการเป็นอย่างยิ่ง

4. ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับคือ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก และด้านที่อยู่อาศัย

จากผลการวิจัยนี้ แสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นความสำคัญของการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการและมีความต้องการให้จัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมาก โดยเฉพาะในด้านร่างกายและจิตใจทั้งนี้ เพราะในวัยนี้เป็นวัยที่อยู่ในวัยกลางคน ค่อยมาทางวัยสูงอายุ สุขภาพร่างกายจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมมากขึ้น ผู้ที่อยู่ในวัยนี้จึงต้องให้ความสนใจด้านสุขภาพเป็นพิเศษ (สุชา จันทน์เอม, 2527) ส่วนด้านอื่น ๆ นั้นสอดคล้องกับแนวความคิดของศรี เรือน แก้วกังวาล (2530) ที่กล่าวว่า บุคคลในวัยกลางคน (อายุประมาณ 40-60 ปี ควรจะต้องมีการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ ผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีการเกษียณอายุการทำงานก็ควรต้องมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุจากงาน เช่น มีการเตรียมที่อยู่อาศัย เตรียมเรื่องการเงิน เตรียมสุขภาพร่างกาย โดยมีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย เตรียมการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นงานอาชีพใหม่ หรืองานอดิเรกเพื่อชดเชยงานประจำที่เกษียณอายุไปแล้ว จากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมาก ดังนั้นหน่วยงานจึงควรมีการจัดโปรแกรมหรือกิจกรรมเพื่อเตรียมตัวข้าราชการรับสถานภาพของการเกษียณอายุ ดังที่ พ.ลิตธิชน (2527) และ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ได้ให้แนวความคิดไว้ว่า หน่วยงานควรจัดให้มีการศึกษาเพื่อเตรียมตัวรับสภาพของการเป็นผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุให้แก่บุคลากรในหน่วยงาน เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสำหรับผู้เกษียณอายุ โดยอาจจะดำเนินการในด้านการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ผูกอบรมด้านอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่บุคลากร จัดกิจกรรมให้ข้าราชการมีส่วนร่วมเข้าร่วมในสังคม แนะนำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิจัย เป็นรายด้าน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

4.1 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านร่างกายและจิตใจในระดับมากที่สุด คือ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ ซึ่งอธิบายได้ว่าเนื่องจากในวัยกลางคน เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายไปในทางที่เสื่อมที่เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ผิวหนัง เริ่มเหี่ยวย่น สายตายาวขึ้น กล้ามเนื้อลดความแข็งแรง ผมเริ่มหงอก (สุชาจันทร์ เอ็ม, 2527) หากหน่วยงานจัดให้มีการตรวจสุขภาพข้าราชการอย่างสม่ำเสมอก็จะช่วยให้ข้าราชการทราบสถานภาพสุขภาพของตนเอง หากมีความผิดปกติเกิดขึ้นก็จะสามารถรักษาได้ทันท่วงที และจะทำให้มีการเอาใจใส่ต่อสุขภาพมากขึ้น ช่วยทำให้สุขภาพในวัยเกษียณอายุไม่ทรุดโทรมเร็วกว่าที่ควรจะเป็น

ผลการวิจัยยังพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการระดับมากในรายการเกี่ยวกับการจัดบริการเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ และโภชนาการที่เหมาะสมกับโรคชนิดต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความสนใจด้านสุขภาพและโภชนาการของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากข้าราชการในวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ โรคต่าง ๆ ที่มักเกิดแก่ผู้สูงอายุจะเริ่มเกิดในวัยกลางคนได้ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขข้อ โรคกระดูก (สุณีย์ อีรดากร, 2526) หากข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับโภชนาการของผู้สูงอายุและโภชนาการสำหรับโรคชนิดต่าง ๆ ก็จะทำให้ข้าราชการรู้จักระมัดระวังด้านการบริโภคเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพมากขึ้นและจะช่วยทำให้สุขภาพในวัยสูงอายุดีขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้จัดโครงการทัศนศึกษาตามวัดหรือธรรมสถาน เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและได้รับความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 26

โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2528) ที่พบว่า ข้าราชการมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าบุคคลในวัยกลางคนให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะเพศหญิงให้ความสนใจมากกว่าชาย (จรรยาทองถาวร, 2530) ในหน่วยงานราชการบางแห่งก็ได้จัดให้มีโครงการเช่นนี้อยู่บ้าง เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้จัดให้มีโครงการทัศนศึกษาและฟังการบรรยายธรรมตามวัดต่าง ๆ รวมทั้งจัดพิธีทางศาสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของชมรมส่งเสริมสมรรถภาพทางจิต ซึ่งจากการประเมินผลการจัดกิจกรรมก็พบว่า ข้าราชการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, บรรณาธิการ, 2528)

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้เชิญแพทย์มาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจในวัยสูงอายุและวิธีการเตรียมตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และต้องการให้จัดบริการวิดิโอเทปและอุปกรณ์เกี่ยวกับการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุไว้ในหน่วยงานหรือให้ข้าราชการยืมไปที่บ้าน ผลการวิจัยนี้แสดงว่าข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการที่จะเตรียมศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้าราชการดังกล่าวกำลังย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ การศึกษาหาความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะเกิดประโยชน์แก่ตนเองมาก จากการวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ก็พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะจัดให้ผู้ที่เกษียณอายุมีความรู้ในเรื่องพัฒนาการของผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ในการปรับตัว (ร้อยละ 59.3) และเห็นด้วยที่จะให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจ (ร้อยละ 60)

4.2 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงิน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการเงินในระดับมากทุกรายการ กล่าวคือ มีความต้องการให้จัดประชุมสัมมนาข้าราชการเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ที่พึงได้รับภายหลังเกษียณอายุราชการ อาทิ การลดหย่อนค่าโดยสาร การลดค่ารักษา

พยายาม ซึ่งอธิบายได้ว่า ปัญหาอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อข้าราชการภายหลังเกษียณอายุราชการก็คือ การมีรายได้ลดลงจากเดิม (ทองใบ หงษ์เวียงจันทร์, 2532) เมื่อรายได้ลดลงข้าราชการจึงต้องระมัดระวังในเรื่องของการใช้จ่าย และศึกษาวิธีการลดรายจ่าย เช่น การได้รับสิทธิและสวัสดิการบางอย่างจากภาครัฐหรือเอกชนในการลดหย่อนอัตราค่าบริการต่าง ๆ ซึ่งจากงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะให้คำแนะนำแก่ข้าราชการที่จะเกษียณอายุให้ทราบเกี่ยวกับสิทธิผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุจะได้รับจากทางราชการและจากโรงเรียน (ร้อยละ 77.8) การได้รับสิทธิลดหย่อนหรือสิทธิพิเศษจะช่วยประหยัดรายจ่ายแก่ข้าราชการเกษียณอายุได้มาก

ผลจากการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้จัดตั้งกองทุนข้าราชการเกษียณอายุ ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการมีความต้องการที่จะมีเงินก้อนจำนวนหนึ่งสำหรับตนเองภายหลังเกษียณอายุ ทั้งนี้เนื่องมาจากผลกระทบด้านรายได้ลดน้อยลงภายหลังเกษียณอายุราชการ การพิจารณาจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญของข้าราชการนั้น รัฐบาลมีแนวความคิดมาตั้งแต่ปี 2530 โดยกระทรวงการคลังจะพิจารณาจัดตั้งขึ้น โดยแยกบัญชีเงินบำเหน็จบำนาญออกจากระบบบัญชีรายจ่ายของกระทรวง แล้วให้สถาบันการเงินนำเงินบำเหน็จบำนาญไปหาประโยชน์คอกผลในตลาดหลักทรัพย์ หรือฝากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะทำให้กองทุนได้รับดอกผลจากการลงทุนดังกล่าว (มารวย ผดุงสิทธิ์, 2530) ผู้วิจัยเห็นว่า หากสามารถจัดตั้งเป็นกองทุนได้และทำให้กองทุนมีกำไรเพิ่มขึ้นก็จะสามารถจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญให้แก่ข้าราชการเกษียณอายุในอัตราที่สูงกว่าที่จ่ายในปัจจุบันได้

ในประเทศออสเตรเลีย มีระบบการจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญที่มีลักษณะเป็นกองทุน เช่นเดียวกัน เรียกชื่อว่า Commonwealth Superannuation Scheme (CSS) ซึ่งมีหลักการที่น่าสนใจมาก กล่าวคือ การจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญจะมีอยู่ 2 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นเงินบำนาญ (Pension) ที่รัฐจ่ายให้แก่ข้าราชการที่มีคุณสมบัติครบตามข้อกำหนดของทางราชการ เงินบำนาญนี้จะปรับตามภาวะค่าครองชีพ และส่วนที่สองขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับข้าราชการในการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน และการดำเนินการเพื่อให้กองทุนมีเงินก้อน (Lump sum) ที่จะจ่ายให้แก่ข้าราชการหรือให้

ผลตอบแทนในภายหลัง ข้าราชการที่เข้าร่วมแผนการนี้แล้วจะมีความรู้สึกมั่นคงและพอใจ หลังจากได้เกษียณอายุไป เพราะมีโอกาสที่จะได้รับเงินก้อนหนึ่ง เพื่อใช้ซื้อบ้านหรือซื้อรถยนต์ หรืออาจนำเงินไปลงทุนเพื่อหารายได้เพิ่ม นอกจากนี้ CSS ยังให้ความสำคัญคุ้มครองการทุพพลภาพ หรือการเสียชีวิตของข้าราชการด้วย

เงินในส่วนแรก รัฐจะเป็นผู้จ่ายให้แก่ข้าราชการเมื่อเกษียณอายุ แต่เงิน ส่วนที่สองที่เป็นเงินก้อน (Lump sum) นี้จะมาจากเงินช่วยสมทบของรัฐบาลส่วนหนึ่งกับเงินสมทบ ของข้าราชการอีกส่วนหนึ่งซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่ากองทุนนี้สามารถหาผลประโยชน์ได้มาก เพียงใด (บรรยงค์ ทองสุวรรณ, 2533)

ส่วนในประเทศฟิลิปปินส์ จะมีสวัสดิการชนิดหนึ่ง เรียกว่า การประกันการ เกษียณอายุ โดยแบ่งการเกษียณอายุออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. เกษียณอายุตามกฎหมาย โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1.1 อายุครบ 35 ปี

1.2 ทำงานครบ 15 ปี

1.3 ทำงานติดต่อกัน 3 ปีสุดท้าย

2. เกษียณอายุตามเงื่อนไข ได้แก่ ผู้ที่ทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี

แนวทางการช่วยเหลือมีดังนี้

1. ให้เงินเป็นรายปีถ้าเกษียณอายุตามกฎหมายซึ่งอาจขอรับเป็น รายเดือนได้จนกว่าจะสิ้นชีวิต

2. จ่ายเป็นลักษณะคล้ายบำนาญ ในช่วง 1-20 ปีแรก จ่าย 1 เท่า ของเงินเดือนตามจำนวนปี ช่วง 20-30 ปี จ่าย $1\frac{1}{2}$ เท่าของเงินเดือนตามจำนวนปีที่เกิน ถ้าเกิน 30 ปี จ่าย 2 เท่าของเงินเดือนตามจำนวนปีที่เกิน

กรณีทุพพลภาพ จะได้รับการช่วยเหลือดังนี้

1. ไม่ต้องจ่ายเบี้ยประกันชีวิต

2. ได้รับเงินประกันการเกษียณอายุคืนพร้อมดอกเบี้ย ถ้าทำงาน

น้อยกว่า 5 ปี

3. ได้รับเงินประกันพร้อมดอกเบี้ย และส่วนสมทบจากรัฐบาลส่วนหนึ่ง ถ้าทำงานมามากกว่า 5 ปี อาจได้รับรางวัลจูงใจจากหน่วยงานด้วย

4. ถ้าทำงานมาไม่น้อยกว่า 15 ปี จะได้รับเงินเลี้ยงชีพเป็นรายปี (จักรภพ ตั้งทีชะรัักษ์, และ ธงชัย นิตินธรรม, 2524)

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้เชิญนักกฎหมายมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับกฎหมายมรดก กฎหมายทรัพย์สินอื่น ๆ การจัดทำพินัยกรรม และนิติกรรมต่าง ๆ มีความต้องการให้จัดหน่วยบริการแนะนำและจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับข้าราชการที่ต้องการทำงานภายหลังเกษียณอายุ โดยมีลักษณะการทำงาน เป็นกลุ่มเพื่อความ เพลิดเพลินและมีรายได้ในขณะ เดียวกัน และต้องการให้จัดประชุมสัมมนาข้าราชการ เพื่อให้มีความรู้ เกี่ยวกับการคิดคำนวณเงินบำเหน็จบำนาญ และข้อดีข้อเสียในการเลือกรับบำเหน็จหรือบำนาญ จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการการจัดโปรแกรมการเตรียมตัว ก่อนเกษียณอายุราชการที่มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ว่า หน่วยงานของทางราชการควรมีการจัดอบรม เตรียมเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการ เช่น จัดหานักกฎหมายมาให้ ความรู้ด้านกฎหมายที่ผู้เกษียณอายุจะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และควรช่วยเหลือให้ข้าราชการที่จะเกษียณอายุราชการมีการวางแผน เกี่ยวกับแหล่งของรายได้ จำนวนรายได้ให้มีความสามารถในการคิดคำนวณจำนวนเงินที่จะได้รับจากบำเหน็จหรือบำนาญ การเปรียบเทียบรายได้ของเงินบำเหน็จบำนาญต่อเดือนกับรายได้ที่ได้รับในปัจจุบัน และมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานอาชีพสำรองภายหลังเกษียณอายุราชการไปแล้ว (อัมพร มีศุข, 2528; ศิราวงศ์ ทับสายทอง, 2530 และ ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2530) จากงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ก็พบว่าข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะให้มีการแนะนำหลักการและให้ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับผลดีผลเสียในการเลือกรับบำเหน็จหรือบำนาญให้แก่ผู้ที่ จะเกษียณอายุราชการ (ร้อยละ 58.8)

ในประเทศอังกฤษ มีองค์การหนึ่งชื่อว่า The retired executives action clearing house องค์การนี้เป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่จัดหางานที่เหมาะสมให้กับผู้เกษียณอายุ เช่น งานทำบัญชี งานตรวจสอบ งานที่ปรึกษา เป็นต้น ส่วนรัฐบาลจะสนับสนุนให้มี

ศูนย์รวมข้อมูล ศูนย์ประสานงานระหว่างผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่ต้องการให้ผู้สูงอายุไปทำงาน ส่วนในประเทศญี่ปุ่นรัฐบาลจะสนับสนุนให้นายจ้างอบรมลูกจ้างที่เกษียณอายุแล้ว ให้สามารถทำงานใหม่ได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยมีการสอนวิชาชีพพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ และให้การช่วยเหลือในการจัดหางานที่เหมาะสมต่อไป (สมศรี กันธมาลา, 2528-2529)

4.3 ความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ราชการด้านงานอดิเรก

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านงานอดิเรกระดับมากทุก รายการ กล่าวคือ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ข้าราชการ เกี่ยวกับประเภทของงานอดิเรก ที่เหมาะสมสำหรับข้าราชการภายหลังเกษียณอายุ การจัดบริการเอกสารหรือคู่มือแนะนำการบริหารเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสมภายหลังเกษียณอายุราชการไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการ ได้ศึกษาหาความรู้ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาแนะนำประสบการณ์การทำงานอดิเรก ของตนเองภายหลังเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเตรียม งานอดิเรกต่อไป การจัดตั้งชมรมงานอดิเรกสำหรับข้าราชการ เช่น ชมรมผู้ปลูกต้นไม้ ชมรม นักเขียน ฯลฯ เพื่อให้ข้าราชการที่สนใจงานอดิเรกชนิดเดียวกันได้มีโอกาสพบปะกันเป็นประจำ และการจัดบริการวิดีโอเทปแนะนำวิธีการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ ไว้ให้ข้าราชการได้รับชม ในหน่วยงานหรือยืมไปที่บ้าน

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นความ สำคัญของการจัดเตรียมงานอดิเรกสำหรับตนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยแท้จริงแล้วปัญหาใหญ่สำหรับ ผู้เกษียณอายุ คือ การมีเวลาว่างมาก หากไม่สามารถจัดสรรเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้ เวลา ว่างนั้นก็จะ เป็นอันตรายแก่ผู้ที่เกษียณอายุนั้นเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2530) ข้าราชการ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารเวลาที่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งสมศรี กันธมาลา (2528-2529) ก็ได้แนะนำให้หน่วยงานให้ความรู้ในเรื่องการบริหารเวลาให้แก่ข้าราชการที่จะ เกษียณอายุเช่นกัน แต่เนื่องจากงานอดิเรกมีหลายประเภทข้าราชการจึงจำเป็นต้องพิจารณา

เลือกตามความเหมาะสมกับสุขภาพ ร่างกาย ฐานะ ของตนเอง การเชิดวิทยากรมาให้ความรู้ แก่ข้าราชการในการ เลือกงานอดิเรกที่เหมาะสมกับตนเองภายหลัง เกษียณอายุราชการจึง เป็นผลดี ที่จะช่วยให้ข้าราชการรู้จักพิจารณา เลือกสรรได้อย่างถูกต้อง

การจัดตั้งชมรมงานอดิเรกสำหรับข้าราชการ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการมาก ซึ่งอธิบายได้ว่า การจัดตั้งชมรมต่าง ๆ จะทำให้เกิดการรวมตัว มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเสมอ ทำให้มีความรู้ เพิ่มมากขึ้น

4.4 ความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ราชการด้านที่อยู่อาศัย

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการ เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านที่อยู่อาศัยในระดับมากใน รายการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเงินช่วยเหลือ เพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยแก่ข้าราชการภายหลัง เกษียณอายุ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า หากข้าราชการได้ปลูกสร้างบ้านเรือนมานานก่อนเกษียณอายุ ราชการ ภายหลังจากการเกษียณอายุราชการแล้ว บ้านเรือนก็อาจจะชำรุดทรุดโทรม ซึ่งต้อง มีการซ่อมแซมปรับปรุงบ้าง แต่เนื่องจากข้าราชการเกษียณอายุมักมีรายได้ลดน้อยลง ทากทาง ราชการสามารถจัดสวัสดิการ เพื่อช่วย เหลือข้าราชการในเรื่องดังกล่าวได้ก็จะช่วยผ่อนปรน รายจ่ายของข้าราชการเกษียณอายุได้มาก ดัง เช่นที่ ประเทศไต้หวัน มีการจัดตั้งกองทุน สวัสดิการเพื่อช่วย เหลือข้าราชการ (Mutual Help Plan) ทั้งในระหว่างรับราชการและ ภายหลังเกษียณอายุราชการแล้ว เพื่อให้ข้าราชการมีเงินที่จะนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น (จักรภพ ดั่งทีชะริกษ์ และ ธงชัย นิตินธรรม, 2524)

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการ ให้จัดบริการวิดีโอ เทปแนะนำความรู้ เกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม สำหรับวัยสูงอายุไว้ในหน่วยงานหรือให้ยืมไปที่บ้าน การจัด แบบบ้านจำลองที่เหมาะสมสำหรับ วัยสูงอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาเป็นตัวอย่าง จากผลการวิจัยนี้แสดงว่า

ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับลักษณะของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุ ซึ่งโดยหลักการแล้วที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุย่อมแตกต่างไปจากที่อยู่อาศัยของคนหนุ่มสาว ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพร่างกายเป็นสำคัญ คนที่มีบ้านสองชั้น เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว ควรที่จะอยู่ชั้นล่าง เพราะในวัยนั้นกล้ามเนื้อ ข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกายหย่อนสมรรถภาพลง บ้านที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุ จึงควรเป็นบ้านชั้นเดียว ขนาดย่อม ๆ ความเป็นอิสระ เป็นสัดส่วน มีบริเวณสำหรับออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมงานอดิเรก (ยง พิทยานิยม, 2532) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของบ้านให้เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุ จึงเป็นสิ่งจำเป็นทั้งนี้เพื่อให้บ้านเป็นสัดส่วน ช่วยลดอุบัติเหตุ และอันตรายต่าง ๆ เช่น การปรับพื้นบ้านโดยใช้วัสดุกันลื่น การติดตั้งอุปกรณ์หลอดไฟฟ้าให้มีความสว่างเพียงพอ การติดตั้งราวเกาะยึดภายในห้องน้ำ และแม้กระทั่งการติดตั้งโทรศัพท์เพื่อสะดวกในการติดต่อก็นับเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับวัยสูงอายุ (ทองใบ หงษ์เวียงจันทร์, 2532) ดังนั้นหากหน่วยงานสามารถจัดทำบ้านตัวอย่างให้ข้าราชการได้ศึกษาเชิงรูปธรรม ก็จะทำให้ข้าราชการเห็นแนวทางในการปรับที่อยู่อาศัยสำหรับตนเองได้

นอกจากนี้ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี ยังมีความต้องการมากในรายการเกี่ยวกับการให้หน่วยงานจัดบริการ เอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพิจารณาย้ายที่อยู่อาศัยภายหลัง เกษียณอายุไว้ในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้ศึกษาหาความรู้ อธิบายได้ว่า โดยปกติแล้วการที่บุคคลจะย้ายที่อยู่อาศัยจะต้องมีข้อมูลประกอบในการตัดสินใจข้าราชการที่เกษียณอายุแล้วก็เช่นกัน หากมีความจำเป็นที่จะต้องย้ายที่อยู่อาศัย ก็ควรจะมีความรู้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาย้ายที่อยู่อาศัย ปัจจุบันพื้นฐานที่ควรนำไปพิจารณา ได้แก่ (Leedy and Wnybrandt, 1987)

1. ลักษณะของที่อยู่อาศัยและงบประมาณในการจัดซื้อ
2. ความสะดวกในการเดินทางไปทำงานหรือติดต่อธุระต่าง ๆ
3. ขนาดและลักษณะของบ้านมีความพอดีกับครอบครัว
4. ความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียนของลูกหลาน ถ้าอยู่ร่วมกัน
5. สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น เพื่อนบ้าน

สิ่งสำคัญมากที่ควรคำนึงถึง คือ บ้านที่จะย้ายไปอยู่ใหม่จะต้องช่วยให้ชีวิตมีความสุขมากกว่าอยู่ที่เดิมด้วย

ส่วนรายการที่ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการระดับปานกลาง ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ข้าราชการเกี่ยวกับการปรับตัวในการใช้ชีวิตในบ้านของบุตรหลานหรือในสถานสงเคราะห์คนชราภายหลังเกษียณอายุราชการ อธิบายได้ว่า ข้าราชการไม่นิยมที่จะพักอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา ซึ่งจากการศึกษาของ นิวัติ กลิ่นงาม (2532) พบว่า สิ่งที่สูงอายุไม่ต้องการมาก (ถ้าเลือกได้) คือ การเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา รองลงมาคือ การอยู่ร่วมกับเขยหรือสะใภ้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการที่จะจัดเตรียมที่อยู่อาศัยสำหรับตนเองไว้ล่วงหน้า ซึ่ง บรรลุ ศิริพานิช (2534) ก็กล่าวทำนองเดียวกันว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่ประสงค์จะเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา และปัจจุบันกิจกรรมของสถานสงเคราะห์คนชราก็ยังไม่กระจายหรือแพร่หลายไปทั่วประเทศ ประชาชนส่วนมากยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการที่ถูกต้องของสถานสงเคราะห์คนชรา ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวนี้อาจทำให้ความต้องการของข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เกี่ยวกับรายการนี้น้อยลงไปบ้าง

4.5 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านการมีส่วนร่วมในสังคมระดับมากทุกรายการ คือ การจัดตั้งสมาคมข้าราชการเกษียณอายุเพื่อเป็นสถานที่ให้ข้าราชการเกษียณอายุมีโอกาสพบปะกันและเป็นศูนย์บริการให้คำปรึกษาความรู้ด้านต่าง ๆ แก่เยาวชน แสดงว่า ข้าราชการเห็นว่าการจัดตั้งสมาคมข้าราชการเกษียณอายุมีประโยชน์ต่อตนเองในการใช้เป็นที่พบปะสังสรรค์ และยังเป็นสถานที่ให้แสดงออกถึงการมีบทบาทต่อสังคมอีกด้วย ซึ่งในประเทศไต้หวันก็มีการจัดตั้งสมาคมผู้เกษียณอายุในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่เกษียณอายุไปแล้วไปใช้บริการพบปะสังสรรค์กัน (จักรภพ ตั้งทีชะริภักษ์ และ ธงชัย นิดิธรรม, 2524)

จากผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้เชิญข้าราชการเกษียณอายุมาร่วมอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิตภายหลังเกษียณอายุ เพื่อให้ข้าราชการได้เห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณอายุ ซึ่งแสดงว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี ให้ความสนใจที่จะเตรียมแผนการดำเนินชีวิตสำหรับตนเอง ข้าราชการย่อมทราบดีว่าบทบาทในทางสังคมของตนเองย่อมแปรเปลี่ยนไปภายหลังเกษียณอายุราชการ การได้ศึกษาวิธีการดำรงชีวิตของข้าราชการที่เกษียณอายุไปแล้ว จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ข้าราชการที่จะเกษียณอายุในอนาคตต่อไป ดังเช่นที่บริษัท เอสซี แห่งประเทศไทย ได้จัดอบรมเพื่อเตรียมเกษียณอายุให้แก่พนักงานของตน โดยได้เชิญพนักงานที่เกษียณอายุไปแล้ว มาให้คำแนะนำถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุได้เตรียมความคิดและปรับตัวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงใหม่ (ธรรมเกียรติ กันอริ, 2527)

ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้จัดโครงการให้ข้าราชการเกษียณอายุที่มีความรู้ ความสามารถและมีความประสงค์จะช่วยงานราชการหรืองานสังคม ให้มีโอกาสได้ทำงานตามความเหมาะสม โดยจัดในลักษณะยืดหยุ่น และมีกำหนดระยะเวลา เช่น 1 ปี โดยไม่เสียระบบการบริหารบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพันธ์ ลิ้มมณี (2528) ที่พบว่า ข้าราชการครูเห็นด้วยที่จะจัดให้ผู้เกษียณอายุได้มีโอกาสช่วยเหลือในกิจกรรมทางการศึกษา (ร้อยละ 58.8) เห็นด้วยที่จะให้เชิญผู้เกษียณอายุมาปฏิบัติงานพิเศษ เป็นบางเวลาตามความสามารถและความสมัครใจ (ร้อยละ 61.3) เห็นด้วยที่จะให้เชิญผู้เกษียณอายุมาบรรยาย อภิปราย สาธิต หรือเล่าประสบการณ์ ให้ครูและนักเรียนฟัง (ร้อยละ 59.8) และเห็นด้วยที่จะให้เชิญผู้เกษียณอายุมาเป็นกรรมการ สมาคมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับโรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า (ร้อยละ 67.5) หากหน่วยงานสามารถจัดให้ข้าราชการเกษียณอายุมาร่วมงานกับหน่วยงานได้เป็นบางครั้ง บางคราวแล้วก็จะสร้างภาพพจน์ที่ดีของการเกษียณอายุราชการ ให้ข้าราชการทั่วไปมองเห็นและถือเป็นแบบอย่างที่จะดำเนินชีวิตตามได้ด้วย ทำให้มองเห็นว่าการเกษียณอายุมิใช่เป็นการแยกบุคคลออกจากสังคม แต่เป็นการเปลี่ยนสภาวะ เปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในสังคมเท่านั้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้จัดโครงการลดวันทำงานแก่ข้าราชการจาก 5 วัน เป็น 4 วัน โดยจัดล่วงหน้าก่อนเกษียณอายุราชการ 1-2 ปี เพื่อให้ข้าราชการได้ใช้เวลาดังกล่าวเตรียมทำกิจกรรมในสังคม และมีความต้องการให้เชิญผู้บริหารสมาคม มูลนิธิต่าง ๆ มาแนะนำแก่ข้าราชการเกี่ยวกับกิจกรรมที่ข้าราชการสามารถเข้าร่วมได้ทั้งในระหว่างรับราชการและภายหลังเกษียณอายุ รวมทั้งผลตอบแทนที่จะได้รับจากการร่วมกิจกรรมดังกล่าว อธิบายได้ว่า การจัดโครงการลดวันทำงานให้แก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ เป็นวิธีการเตรียมผู้ที่จะเกษียณอายุให้แยกตัวเองออกจากระบบงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะเป็นผลดีที่จะทำให้ข้าราชการคุ้นเคยกับการออกจากงานประจำแล้วหันไปสนใจงานอดิเรกหรือกิจกรรมอื่น ๆ ในสังคมที่ตนเองพอใจ (สมศรี กันธมาลา, 2528-2529) ในต่างประเทศไม่เพียงแต่หน่วยงานจะลดวันทำงานให้พนักงานจาก 5 วัน เป็น 3 วันเท่านั้น ยังให้ทดลองหยุดงาน 3-6 เดือน เพื่อใช้ชีวิตเกษียณอายุอีกด้วย ผลจากการทดลองนี้พบว่า พนักงานจำนวนหนึ่งได้เกษียณอายุไปอย่างถาวรและมีบางส่วนกลับเข้ามาทำงานอีก ผู้ที่เกษียณอายุไปอย่างถาวรให้ความเห็นว่าชีวิตภายหลังเกษียณอายุจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีงานอดิเรกทำหรือมีงานชนิดอื่นทำ (Leedy and Wynbrandt, 1987 และ ศิรางค์ ทับสายทอง, 2530)

การที่ข้าราชการจะเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมภายหลังเกษียณอายุราชการนั้นจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมมากพอสมควร ดังนั้นข้าราชการจึงมีความต้องการที่จะทราบถึงลักษณะของกิจกรรมในสังคมเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจซึ่งจากการวิจัยของ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ก็พบว่า การรู้จักหน่วยงานที่ทำประโยชน์ต่อสังคมมีส่วนสนับสนุนให้ข้าราชการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมากกว่าการที่ไม่รู้จักถึงร้อยละ 41.38 สำหรับเรื่องผลตอบแทนนั้น พบว่า ร้อยละ 33.33 ของผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมเห็นว่าควรได้รับค่าตอบแทนเพื่อนำไปใช้จ่ายเป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าพาหนะ หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น เหตุผลอีกประการหนึ่งเพราะไม่ต้องการสร้างความเดือดร้อนแก่ลูกหลาน ซึ่งแสดงว่าเหตุผลนี้มาจากผู้ที่ยังต้องรับภาระเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวอยู่นั่นเอง สำหรับเหตุผลแรกตรงกับงานวิจัยของ Marshall (อ้างถึงใน สมศรี กันธมาลา, 2528-2529) ที่กล่าวว่า หลังจาก

ที่ผู้สูงอายุต้องออกจากงาน บางคนอาจประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ จะต้องออกมาทำงานนอกบ้านในฐานะอาสาสมัคร ... การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่จะใช้ประโยชน์จากผู้เกษียณอายุควรให้ผู้เกษียณอายุได้รับประโยชน์นั้น เช่น มีการให้ค่าตอบแทนเป็นค่าพาหนะเดินทาง หรือค่าอาหารกลางวัน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

1. หน่วยงาน เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการหรือไม่

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี ให้ความเห็นว่าหน่วยงานไม่เคยจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ (ร้อยละ 100) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา สังข์สุวรรณ (2528) ที่พบว่า หน่วยงานไม่เคยจัดการให้ความรู้และแนะนำวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษียณอายุแก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ และหน่วยงานไม่ได้จัดทำโครงการให้บุคลากรพ้นจากงานด้วยเห็นว่ายังไม่มีเวลาจำเป็นต้องทำ

2. งานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่างานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ อันดับแรก คือ งานบุคลากร (ร้อยละ 34.8) รองลงมาคือ งานแนะแนว (ร้อยละ 31.8) และงานกิจกรรมพิเศษ (ร้อยละ 28.9) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า งานบุคลากรเป็นงานที่เกี่ยวกับการพิจารณาเลือกสรรบุคคลเข้าทำงาน และการให้บุคลากรพ้นจากงาน (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2532) ซึ่งในต่างประเทศบางบริษัทก็จะมอบหมายหน้าที่นี้ให้แก่แผนกบริหารบุคคล หรือฝ่ายค่าตอบแทนและผลประโยชน์ หรือฝ่ายทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม องค์กรใดที่ควรจะมีงานใดงานหนึ่ง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้บรรลุผล (Leedy and Wynbrandt, 1987)

3. แหล่งงบประมาณในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่าควรมาจากงบประมาณแผ่นดิน (ร้อยละ 59.1) และจากเงินบำรุงการศึกษา (ร้อยละ 30.3) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากข้าราชการเป็นบุคคลของรัฐ รัฐควรที่จะจัดสรรงบประมาณมาให้ดำเนินการ ซึ่งอาจจะดำเนินการในลักษณะของการจัดสวัสดิการ โครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ดังเช่น การตรวจร่างกายประจำปี การจัดการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (สำราญ ถาวรขุศม์, 2531)

4. ระยะเวลาที่ข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนที่จะเกษียณอายุราชการ

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี เห็นว่าข้าราชการควรเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการเป็นเวลา 10 ปี (ร้อยละ 30.3) รองลงมาคือ 5 ปี (ร้อยละ 28.8) และมีความคิดเห็นอื่น ๆ อีกหลากหลาย เช่น 20 ปี ตลอดเวลาที่รับราชการ (ร้อยละ 52.8) แสดงว่าข้าราชการเห็นความสำคัญของการเตรียมตัวล่วงหน้า ยังมีเวลาเตรียมตัวมาก ปัญหาต่าง ๆ ก็คงจะยิ่งลดน้อยลง ดังที่ Atchley (1981) ได้แนะนำให้บุคคลมีการเตรียมตัวเป็น 2 ระยะ คือ ทั้งในระยะไกล (ในวัยหนุ่มสาว) และระยะใกล้ (เริ่มวัยสูงอายุ) การมีเวลาเตรียมตัวมากจะทำให้บุคคลมีเวลาคิดทบทวนแผนการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะแผนด้านการเงินให้รัดกุมยิ่งขึ้น (วิจิตร บุญยโทตระ, 2533)

5. จากการรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการโดยสรุป ดังนี้

หน่วยงานควรมีการจัดทำเอกสารแนวทางการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ ควรจัดโครงการประชุมสัมมนาข้าราชการก่อนเกษียณอายุราชการ ควรจัดโครงการทัศนศึกษาให้แก่ข้าราชการใกล้เกษียณอายุ ควรจัดให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุได้ปฏิบัติงานตามความเหมาะสมกับสภาพของตน ควรให้ข้าราชการหยุดงานก่อนเกษียณอายุราชการล่วงหน้า 3 เดือน ถึง 1 ปี ควรพิจารณาขอเงินบำเหน็จบำนาญตกทอดให้แก่ข้าราชการครึ่งหนึ่งหรือทั้งหมดในวันเกษียณอายุ ควรจัดทำทำเนียบข้าราชการเกษียณอายุ

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการให้จัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการไม่ว่าจะจัดในลักษณะการให้ความรู้หรือจัดเป็นโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ซึ่งจากงานวิจัยของ สมศรี กันธมาลา (2528-2529) ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้เช่นกันว่า รัฐควรส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดการศึกษาแก่ผู้ที่เกษียณอายุในรูปของการจัดทำเป็น เอกสารเผยแพร่ หรือการจัดประชุมสัมมนา อบรม หน่วยงานควรมีการยืดหยุ่นในการใช้ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุในการทำงาน ให้มีการจัดทำทำเนียบของผู้สูงอายุ ชมรมของผู้สูงอายุ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความเป็นไปและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุ เลือกเข้าเป็นสมาชิก จัดหน่วยบริการให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุ เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ มากที่สุด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ การทำงานอดิเรก การทำกิจกรรมเพื่อสังคม เป็นต้น หากหน่วยงานสามารถจัดโปรแกรมต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่ข้าราชการก็จะมีส่วนช่วยให้ข้าราชการมีการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุด้วยดี และมีความมั่นใจต่อการเกษียณอายุราชการมากขึ้น

ผู้วิจัยขอสรุปอภิปรายผลการวิจัย เพื่อให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นดังนี้

จากตารางที่ 10 และตารางที่ 23 จะเห็นได้ว่า ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษา นอกโรงเรียนกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี และกลุ่มอายุ 28-38 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในลักษณะเดียวกัน คือ มีความต้องการระดับมากในด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก และด้านที่อยู่อาศัย ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในสังคมมีความต้องการระดับปานกลาง ซึ่งอธิบายได้ว่าข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสองกลุ่มอายุนี้อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (18-40 ปี) ซึ่งมักจะมีความสนใจเกี่ยวกับเครื่องหมายแสดงฐานะ อาทิ บ้าน รถยนต์ ทรัพย์สิน มีความต้องการที่จะสร้างหลักฐานให้แก่ตนเองและครอบครัว มีความสนใจในเรื่องของสันตนาการงานอดิเรกต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การกีฬา ศิลปะ แต่สำหรับความสนใจด้านสังคมของบุคคลวัยนี้มักอยู่ในขอบเขตจำกัด ส่วนใหญ่มักใช้เวลาเพื่อครอบครัวมากกว่าเพื่อสังคมนอกบ้าน (พิชณี วรกวิน, 2523 และ จรูญ ทองถาวร, 2530)

จากตารางที่ 36 และตารางที่ 49 จะเห็นได้ว่า ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มอายุ 39-49 ปี และกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรม

การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในลักษณะเดียวกัน เช่นกัน คือ มีความต้องการระดับมาก ทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการเงิน ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการทั้งสองกลุ่มอายุนี้ย่าง เข้าสู่วัยกลางคน ซึ่งโดยปกติบุคคลที่อยู่ในวัยนี้ควรที่จะต้องมีการเตรียมตัวสำหรับการ เป็นผู้สูงอายุหรือบุคคลที่ ประกอบอาชีพที่มีการเกษียณอายุงานก็ควรที่จะต้องมีการเตรียมตัวสำหรับ เกษียณอายุงานด้วย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2530) นอกจากนี้บุคคลในวัยนี้ยังให้ความสนใจที่จะมีส่วนช่วยเหลือ งานสังคมนอกบ้านมากขึ้น เช่น ให้ความสนใจด้านศาสนา อาสาสมัคร กิจกรรมสมาคม ชมรมต่าง ๆ เป็นต้น (จรรยา ทองถาวร, 2530) จึงทำให้มีความต้องการด้านการมีส่วนร่วม ในสังคมในระดับมาก

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกกลุ่ม อายุ มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าราชการเห็นความจำเป็นของการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุราชการ ไว้ล่วงหน้า หากหน่วยงานสามารถจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ ข้าราชการตามความต้องการของแต่ละกลุ่มอายุได้ ก็จะช่วยให้ข้าราชการเกิดความมั่นใจต่อการ เกษียณอายุราชการมากขึ้น และยังส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในหัวข้อ "ความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุราชการของข้าราชการต่างกลุ่มอายุ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวง ศึกษาธิการ" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ

1. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรจัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการใน กลุ่มนี้ได้เตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุราชการทั้งในด้านที่อยู่อาศัย ด้านงานอดิเรก ด้าน ร่างกายและจิตใจ และด้านการเงิน เช่น ให้มีการจัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัย

มีการจัดฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ มีการจัดโครงการตรวจสอบภาพประจำปีแก่ข้าราชการ และการจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ เป็นต้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการในกลุ่มอายุต่ำกว่า 28 ปี นี้มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในเรื่องดังกล่าวมาก กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรพิจารณาจัดให้แก่ข้าราชการ ซึ่งอาจจะดำเนินการจัดเอง หรือสนับสนุนในด้านของงบประมาณวัสดุต่าง ๆ แก่หน่วยงานในระดับภาคนำไปจัดดำเนินการก็ได้

2. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มอายุ 28-38 ปี

การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 28-38 ปีนี้ ควรจัดในด้านร่างกายและจิตใจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเงิน และด้านงานอดิเรกเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดโครงการตรวจสอบภาพประจำปี การเชิญแพทย์มาเป็นวิทยากรแนะนำด้านสุขภาพ ด้านโภชนาการ การจัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัย การจัดฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพเสริม การจัดโครงการเงินสะสมและการฝึกอบรมการทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ โปรแกรมในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ข้าราชการมีความต้องการมาก กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมและขีดความสามารถ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานทำให้เกิดความมั่นใจในชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ

3. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มอายุ 39-49 ปี

กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรพิจารณาจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการในกลุ่มอายุ 39-49 ปี ทั้ง 5 ด้าน โดยพิจารณาจัดในเรื่องของการจัดโครงการตรวจสอบภาพประจำปี การจัดโครงการประกันสุขภาพข้าราชการ การจัดตั้งกองทุนเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับข้าราชการ การศึกษาดูงานการประกอบอาชีพเสริมชนิดต่าง ๆ การจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการทำงานอดิเรก และการเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาร่วมทำงานกับข้าราชการ

ในบางโอกาส เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการในกลุ่มนี้มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมากในทุกด้านและทุกรายข้อ โปรแกรมที่ควรพิจารณาจัดตั้งกล่าวข้างต้นจึง เป็นการตอบสนองความต้องการในทางหนึ่งและยัง เป็นการกระตุ้นเตือนให้ข้าราชการมีความกระตือรือร้นต่อการเตรียมตัวสำหรับการเกษียณอายุราชการ ได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มอายุ 50-60 ปี

สำหรับข้าราชการกลุ่มอายุ 50-60 ปีนี้ ควรพิจารณาจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้ครบทั้ง 5 ด้าน เช่นกัน แต่ควรเน้นในด้านร่างกายและจิตใจ และด้านการมีส่วนร่วมในสังคมมากเป็นพิเศษ เนื่องจากข้าราชการในกลุ่มนี้เป็นวัยใกล้เกษียณอายุราชการมากและย่างเข้าสู่วัยสูงอายุ การดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งกำลังจะทรุดโทรมลงไปจึง เป็นสิ่งจำเป็น และการเตรียมวิถีชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการก็เป็นสิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่งเช่นกัน ซึ่งผลจากการวิจัยก็พบว่าข้าราชการในกลุ่มนี้มีความต้องการ เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการทั้ง 2 ด้านนี้มากกว่าด้านอื่น ๆ โปรแกรมต่าง ๆ ที่ควรพิจารณาจัดดำเนินการ ได้แก่ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งข้าราชการมีความต้องการมากที่สุด การจัดเอกสารให้ความรู้ในเรื่องของโภชนาการผู้สูงอายุ โภชนาการเฉพาะโรค การจัดตั้งสมาคมข้าราชการเกษียณอายุ การเชิญข้าราชการเกษียณอายุมาให้ความแนะนำเกี่ยวกับการดำรงชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ การจัดตั้งกองทุนข้าราชการเกษียณอายุ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับงานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ การจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการบริหารเวลาที่ถูกต้องภายหลังเกษียณอายุราชการ การจัดสวัสดิการเงินช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยภายหลังเกษียณอายุราชการ และการจัดสื่อวิดีโอเทปเกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุ

การจัดโปรแกรมต่าง ๆ เหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้ข้าราชการใกล้เกษียณอายุไม่วิตกกังวลกับการเกษียณอายุราชการมากจนเกินไปจน เป็นเหตุให้ขาดกำลังใจในการปฏิบัติราชการ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ เพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการในอีกทางหนึ่งด้วย

5. การจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการสำหรับข้าราชการ
กรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกกลุ่มอายุ

กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรพิจารณาจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการตามลักษณะโปรแกรมที่สามารถจัดร่วมกันได้ทุกกลุ่มอายุ คือ การจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีแก่ข้าราชการ การเชิญแพทย์มาให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ การจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เสริมประเภทต่าง ๆ การจัดอบรมหรือจัดทำเอกสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เวลาว่าง การทำงานอดิเรกชนิดต่าง ๆ

โปรแกรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ข้าราชการมีความต้องการร่วมกัน และอยู่ในวิสัยที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะจัดดำเนินการได้ ส่วนในบางโปรแกรมที่ข้าราชการมีความต้องการร่วมกัน เช่น การจัดโครงการเงินสะสมสำหรับเกษียณอายุราชการ หรือโครงการเงินสะสมเพื่อที่อยู่อาศัย เป็นโครงการที่อาจมีความยากลำบากในการดำเนินงานเอง จึงควรเสนอเพื่อให้เป็นความรับผิดชอบในระดับรัฐบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาทดลองการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการให้แก่ข้าราชการในหน่วยงานและติดตามผล ซึ่งควรจะเป็นงานวิจัยระยะยาวพอสมควร (2-3 ปี) เหมาะสำหรับหน่วยงานที่จะทำวิจัย
2. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาของข้าราชการเกษียณอายุอย่างลึกซึ้ง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ
3. ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการของข้าราชการกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุงานของบุคลากรภาคเอกชน
4. ควรมีการศึกษาสภาพความพร้อมและความเป็นไปได้ของหน่วยงาน ในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ
5. ควรมีการศึกษาแนวโน้มลักษณะการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย
6. ควรมีการศึกษาแนวโน้มการจัดตั้งองค์กรกลาง เพื่อเป็นหน่วยงานในการจัดโปรแกรมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุให้แก่บุคลากรภาครัฐและเอกชน